

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV ESTETIKY A DĚJIN UMĚNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Apoteózy císaře Josefa I. v pražské sbírce univerzitních tezí

Vedoucí práce: doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Autor práce: Kristýna Vaňková

Studijní obor: Dějiny umění

Ročník: 3

2015

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses. cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 7. 5. 2015

.....

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala panu doc. PhDr. Michalu Šronkovi, CSc. za vedení této bakalářské práce a velmi cenné rady. Další dík patří panu Janu Marešovi za překlad latinského textu, bez kterého by tato práce vznikala jen velmi obtížně. Velmi bych zde chtěla poděkovat své rodině za podporu a věcné připomínky k mé bakalářské práci.

Anotace

Kristýna Vaňková

Apoteózy císaře Josefa I. v pražské sbírce univerzitních tezí

Bakalářská práce se bude zabývat univerzitními tezemi z pražského prostředí, jenž vznikly v období od 17. do 18. století. Hlavním předmětem práce budou dva grafické listy, jejichž tématikou je glorifikace císaře Josefa I. Habsburského. Pozornost je zaměřena především na ikonografický rozbor grafických listů, určení identity zobrazených osob a historických událostí. Univerzitní teze jsou zasazeny do historického a uměleckého kontextu doby jejich vzniku a dány do souvislosti se zobrazováním oslavy habsburského rodu na grafických listech z pražského univerzitního prostředí.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Klíčová slova: Baroko, Univerzitní teze, Grafika, císař Josef I., Habsburkové, Praha, Karlova univerzita, 17. a 18. století.

Annotation

Kristýna Vaňková

Apotheosis of Emperor Joseph I in Prague collection of university theses. The bachelor's work will deal with university theses of Prague environs that came into existence between 17th and 18th century. Two graphics will be the main object of bachelor's work; their theme is the glorification of Emperor Joseph I. of Habsburg. Attention is concentrated on iconography analysis of two graphics, determination of the identity of depicted persons and historical events. University theses are set into the historical and artistic context of the time of their origins and are given into connection with imaging glorification of Habsburg family on graphics of Prague university environs.

BT Leader: doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc.

Key words: Baroque, University theses, graphic, Emperor Joseph I, Habsburg family, Prague, Prague University, 17th and 18th century.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Kritika literatury.....	8
3. Vznik a vývoj univerzitních tezí.....	9
4. Pražská sbírka univerzitních tezí Národní knihovny v Praze.....	12
4.1 Vznik pražské sbírky.....	12
4.2 Náměty na grafických listech univerzitních tezí.....	13
5. Oslava Habsburského rodu v pražské sbírce.....	14
5.1. Glorifikace Ferdinanda III.....	15
5.2. Oslava Leopolda I. a rodu Šternberků.....	16
5.3. Oslava vlády Leopolda I.....	18
5.4. Šťastná plavba- Oslava vlády Leopolda I.....	18
5.5. Chrám rakouských vítězství	18
5.6. Srovnání Leopolda I. s Aeneou.....	19
5.7. Triumf Josefa Egyptského s alegorickou oslavou císařovny Marie Terezie se znakem maďarským a českým.....	20
5.8. Marie Terezie jako císařovna.....	21
5.9. Oslava Marie Terezie.....	21
5.10. Zachránění Maxmiliána I.....	22
5.11. Mars a Minerva ochraňují uherského prince Josefa v dětském věku, pozdějšího císaře Josefa II.....	23
5.12. Oslava Habsburků.....	23
6. Císař Josef I. Habsburský.....	24
6.1. Válečné konflikty.....	24
6.2. Vláda císaře Josefa I.....	25
7. Glorifikace císaře Josefa I.	26
7.1. Oslava Leopolda I. a prince Josefa Jakuba Norberta.....	26
7.2. Hold mladému arcivévodovi Josefu.....	27
7.3. Triumf Moudrosti.....	28
7.4. Oslava vlády a ctností císaře Josefa I.....	29
7.4.1. Rozbor textové části.....	29
7.4.2. Ikonografický rozbor grafického listu.....	33
7.4.3. Volba motivu glorifikace panovníka objednavatelem.....	43

7.5. Slavná vláda císaře Josefa I.	43
7.5.1. Rozbor textové části.....	43
7.5.2. Ikonografický rozbor grafického listu.....	50
7.5.3. Výběr motivu glorifikace vladaře ve vazbě na osobu objednavatele.....	67
8. Závěr.....	68
9. Seznam použité literatury a zdrojů.....	70
10. Seznam obrazových příloh.....	72
11. Obrazové přílohy.....	84

1. Úvod

Tématem mé bakalářské práce jsou apoteózy císaře Josefa I. v pražské sbírce univerzitních tezí. Nejprve provedu podrobný ikonografický rozbor, přičemž se budu mimo běžné ikonografické pomůcky opírat i o texty doprovázející teze i detaily zobrazení. Cílem bude jednak zjistit, proč byli oslavováni členi Habsburského rodu, ale především proč byl na grafických listech objednavatelů glorifikován císař Josef I.

První kapitola je zaměřena na kritiku literatury. Vzniku a vývoji univerzitních tezí je věnována třetí kapitola, kde je pojednáno o univerzitních tezích jako specifickému fenoménu univerzitní kultury středoevropského baroka. Pokusím se zde odpovědět na otázku, co jsou univerzitní teze a od kdy vznikaly. Představím jejich celkovou podobou a ikonografii, umělecká centra kde teze vznikaly, používané grafické techniky i umělce, kteří se ve své tvorbě univerzitním tezím věnovali.

Osobností císaře Josefa I. Habsburského se zabývá čtvrtá kapitola. Zaměřena je nejen na životopis císaře, ale zohledněny zde budou historické a vojenské události i povahové vlastnosti, které by mohly mít případný vliv na pojetí glorifikací císaře Josefa I. na univerzitních tezích.

V následující kapitole se zaměřím na historii pražské sbírky univerzitních tezí. V další části této kapitoly se budu věnovat grafickým listům, na nichž jsou oslavováni představitelé Habsburského rodu.

Závěrečná část bakalářské práce je věnována oslavám císaře Josefa I. v pražské sbírce univerzitních tezí. U dvou grafických listů bude proveden ikonografický rozbor, kterému bude předcházet přepis a překlad latinského textu. V této části své bakalářské práce si kladu za cíl zjistit, proč je na jednotlivých grafických listech oslavován císař Josef I., v jakém kontextu vznikaly a jakou roli zde hrála postava objednavatele, zda byla nějakým způsobem spjata s osobou císaře Josefa I. a pokud ano, tak proč si zvolila za námět teze oslavu jeho osoby. V závěru zhodnotím veškeré výsledky a přínosy své bakalářské práce.

2. Kritika literatury

Univerzitním tezím se nevěnuje příliš mnoho odborné literatury. Proto jsem do svého výběru zařadila publikace, které souvisí buď s jednotlivými detaily univerzitních tezí, anebo se věnují historii či habsburskému rodu.

V německém prostředí vznikla ovšem souhrnná práce od Sibyle Apphun-Radtke, *Das Thesenblatt im Hochbarock: Studien zu einer graphischen Gattung am Beispiel der Werke Bartholomäus Kilians*.¹ Kniha je rozdělena na dvě části, přičemž první je věnována prostředí vzniku a podobě univerzitních tezí. V druhé části, která má spíše formu katalogu, se autorka zabývá ikonografickým rozbohem jednotlivých univerzitních tezí. Kniha je doplněna o četné obrazové reprodukce a bohatý poznámkový aparát.

Univerzitními tezemi v pražském prostředí se zabýval Oldřich Jan Blažiček ve svém díle *Theses in universitate Carolina Pragensi Disputatae*.² Jedná se o dvanáctidílný soubor grafických listů, které zachycují vybrané exempláře pražské sbírky univerzitních tezí. Autor na každém úvodním listu pojednává o umělcích, kteří se věnovali produkci univerzitních tezí, nejen v Praze, ale i v Augsburgu. Věnuje se také vývoji motivů a proměně grafických technik v závislosti na měnícím se vkusu objednavatelů. V této práci lze nejlépe vysledovat proměnu a odklon od pražské produkce univerzitních tezí směrem k Augsburgu, který je odůvodněn kvalitnějším zpracováním a větším formátem grafického listu. Autor zpracoval ke každé grafice krátký ikonografický rozbor.

V českém prostředí vznikly studie, které se podrobně věnují ikonografii oslavy císaře. Studii *Univerzitní teze Ferdinanda Leopolda z Martinic a její ikonografický program* vypracovala Hana Seifertová,³ která se zde věnuje císaři Ferdinandu III. Druhá se nachází v díle *Katalog Karel Škréta: 1610-1674: doba a dílo*, které se věnoval Vít Vlnas a Lenka Stolárová.⁴ Kapitola pojednává o oslavě Leopolda I. na univerzitní tezi bratrů ze Šternberka.

¹ Sibyle Apphun-Radtke, *Das Thesenblatt im Hochbarock: Studien zu einer graphischen Gattung am Beispiel der Werke Bartholomäus Kilians*, Weissenhoorn 1988, s. 3. – 123.

² Oldřich Jan Blažiček, *Theses in universitate Carolina Pragensi Disputatae, I. – V.*, Praha 1967.

³ Hana Seifertová, *Univerzitní teze Ferdinanda Leopolda z Martinic a její ikonografický program*, *Umění XIX*, 1972, s. 276.

⁴ Lenka Stolárová, Vít Vlnas (ed.), *Karel Škréta 1610- 1674. Doba a dílo* (kat. výst.), Národní galerie v Praze 2010.

Z publikací, které se věnují životopisu císaře Josefa I. zaujímá důležité místo kniha, kterou napsali Ivana Čornějová, Jiří Rak, Vít Vlnas, *Ve stínu tvých křídel. Habsburkové v českých dějinách*.⁵ Autoři zde nastiňují politickou situaci, během vlády Josefa I. V této publikaci nezacházejí příliš do detailů, ale zmiňují důležitá válečná tažení během války o španělské dědictví. Kniha je přínosným zdrojem pro dataci bitev, které se objevují na univerzitních tezích. Členové Habsburků jsou podrobně představeni v publikaci od Brigitte Hammanové, *Habsburkové: Životopisná encyklopedie*.⁶ Kniha tak představuje ucelenou historii tohoto panovnického rodu. Kniha je velmi bohatá na vyobrazení portrétů členů habsburské rodiny. Historickému dění v habsburské monarchii v období 17. a 18. století je podrobně věnována devátá kniha z patnáctidílného souboru od Velké dějiny zemí koruny české, zaměřená na barokní období v Čechách a obsahující kapitolu od Víta Vlnase, *Vláda Císaře Josefa I. a naděje na reformu*.⁷

Při ikonografickém rozboru jsem nejvíce ocenila knihu od Cesara Ripy, *Baroque and Rococo, Pictorial Imagery*.⁸ Kniha obsahuje celkem dvě stě grafických vyobrazení, jednotlivých personifikací, každé vyobrazení je doplněno o ikonografický popis a překlad latinských a německých popisků na grafikách.

Katalog grafických listů od Anny Fechtnerové je vyhotoven ve čtyřech dílech.⁹ Každý z dílů obsahuje přepis latinského textu univerzitních tezí. V katalogu se nacházejí rejstříky, které jsou velmi cenným podkladem pro získávání informací o univerzitních tezích. Za nejdůležitější považuji seznam defendetů.

3. Vznik a vývoj univerzitních tezí

Základem výuky na univerzitách v 17. a 18. století byla disputace a řečnické právo. Tento systém vyučování má své kořeny již ve středověku.¹⁰ Studenti byli povinni před složením zkoušky prokázat legitimní původ a doložit osvědčení, které jim potvrzovalo účast na přednáškách. Po ukončení prvního ročníku, který byl zaměřen na studium logiky a fyziky, mohl student absolvovat bakalářskou zkoušku, která

⁵ Ivana Čornějová, Jiří Rak, Vít Vlnas, *Ve stínu tvých křídel. Habsburkové v českých dějinách*, Praha 1995.

⁶ Brigitte Hamannová, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996.

⁷ Pavel Bělina- Jiří Kaše et al, *Velké dějiny zemí koruny české IX. 1683- 1740*, Praha 2011.

⁸ Cesare Ripa, *Baroque and Rococo pictorial imagery*, New York 1971.

⁹ Anna Fechtnerová, *Katalog grafických listů I. - IV.*, Praha 1984.

¹⁰Viz Seifertová (pozn. 3), s. 276.

se skládala ze dvou částí. Délka první části byla třicet minut, druhá pak trvala minimálně hodinu, důležitou součástí byla rovněž disputace.¹¹ Student musel své znalosti během veřejného rozhovoru obhájit a prokázat tak svoji schopnost při užívání filosofických pouček. Univerzitní teze jsou filosofické poučky v jednotlivých bodech, které musel student dokázat obhájit. Obhajoba se na filozofické fakultě v Praze konala vždy v aule Karolina.

V případě, že kandidáta podporoval na studiích mecenáš nebo pokud pocházel ze šlechtické rodiny, která měla dostatečné finanční zajištění, bylo vydáno reprezentační tištěné oznámení o veřejné disputaci, která postupem času nabyla formu honosné univerzitní slavnosti. Teze byly vyvěšovány na vrata kostelů, kolejí a rozesílány významným osobnostem. Tato oznámení měla podobu grafického listu. Pro text byla vyhrazena převážně spodní část listu, kde byly uvedeny informace, které se týkaly času a místa určeného pro veřejnou disputaci a programu rozhovoru, který byl seřazen do jednotlivých tezí, které závisely na disciplínách zkoušky.¹² Text byl vždy přetištěn do kartuší nebo rámců, které byly připraveny předem.¹³ V dolní části teze se nacházel textový dotisk a ve střední části byla umístěna slavnostní ohláška, pro samotné teze byla vyhrazena spodní část listu. Po té následovalo jméno předsedy zkušební komise, jméno defendenta bylo doplněno o informaci ze kterého rodiště pocházel a u šlechticů i o jejich predikáty.¹⁴

Náměty na grafických listech se měnily v průběhu času a souvisely především s osobou mecenáše nebo kandidáta. Pokud se teze vztahovala k jedné konkrétní osobě, mluvíme o tzv. speciálním listu. V tomto případě se vždy jednalo o originální grafický list, který se nevztahoval přímo k filosofickým tezím, ale obracel se k osobě prorektora disputace.¹⁵ Celkový ikonografický systém byl vždy promyšlen, a tak v alegoriích a symbolech je možno nalézt informace o historii, která se týkala nejen univerzity, ale i země nebo církve.¹⁶ Vznikaly také grafiky, které byly všeobecné a nevázaly se k žádné určité osobě, tudíž mohly být použity pro více kandidátů. Tyto listy pak byly doplněny konkrétním textem. Pro všeobecné grafické listy byl často využíván námět s církevní tematikou.¹⁷

¹¹Ivana Čornejová, *Dějiny Univerzity Karlovy II. 1622-1802*, Praha 1995, s. 118.

¹²Viz Seifertová (pozn. 3), s. 277.

¹³Oldřich Jan Blažíček, *Theses in universitate Carolina Pragensi Disputatae, IV.*, Praha 1967.

¹⁴Ibidem, s. 1.

¹⁵Ibidem, s. 1.

¹⁶Viz Seifertová (pozn. 3), s. 277.

¹⁷Viz Blažíček (pozn. 13), s. 1.

Díky rozměrům grafických listů byl kladen důraz zejména na výběr techniky a schopnosti rytce. Formáty tezí přesahovaly na výšku jeden metr a vznikaly tedy spojením dvou a více otisků. Velmi rozšířené byly obtahy na silný nebo tenčí papír, jenž měl povrch hlazený, popřípadě přírodní. Výjimečně se jako materiál používalo čínské hedvábí, které bylo nejspíše určené pro osobnosti, jež byly patrony disputace.¹⁸ Nová vyobrazení grafických listů byla vždy předložena ke schválení děkanovi fakulty a dále odeslána k cenzurování do Říma.¹⁹

Na přelomu 17. a 18. století dodávaly nejen do Prahy, ale i do Evropy grafické listy augsburské dílny.²⁰ Místo kde vznikaly návrhy a kresby tezí byla především Praha. K nejvýznamnějším pražským umělcům, kteří se věnovali barokní grafice, patří zejména Karel Škréta, Jan Jiří Heintsch, Francesco Marchetti a Frederico Angelli. Podle kreseb byla tvořena grafika v nejznámějším chalkografickém centru střední Evropy v Augsburgu a to především Melichiolem Küsselem. První rytiny pražských dílen vlámského původu pocházejí z 90. let 17. století. K novým ryteckým pražským ateliérům patřila kolem roku 1710 dílna Augustina Neurauttera a Jana Kryštofa Sartoria. Po roce 1713, kdy byl vytvořen poslední pražský tisk malířem Thummerem, dostala přednost grafika z Augsburgu a to zejména díky tomu, že tisky byly provedené ve větších rozměrech a lepší kvalitě. Z hlediska finančního, bylo patrně výhodnější vybrat si grafický list ze sbírky augsburské v Klementinu, než nechat si jej vytvořit na objednávku v ateliéru v Praze.²¹

V této době došlo k velkému rozvoji všeobecných grafických listů univerzitních tezí. Podoba tezí, kterou tvořila reprodukováná díla evropských malířů, byla vystřídána křesťanskou symbolikou.²² Nejrozšířenější byly předlohy podle obrazů Veronesa, Palmy Vecchio, Jana van Aachen, Carla Marattiho, Andery Pozza, Petra Brandla, van Dycka a Rubense. Mezi nejčastější křesťanská vyobrazení patří Ježíš Kristus, sv. Josef, sv. Václav, dále kanonizace sv. Jana Nepomuckého nebo zobrazení Panny Marie. Rozšířeným motivem pro speciální teze po roce 1700 byla oslava císařského rodu a osoby panovníka. Počátkem 18. století se na grafických listech objevily glorifikace jezuitských učenců nebo osobností šlechtických rodů.²³

¹⁸ Ibidem, s. 1.

¹⁹ Viz Radtke (pozn. 1), s. 19.

²⁰ Viz Seifertová (pozn. 8), s. 282.

²¹ Viz Blažíček (pozn. 13), s. 1.

²² Viz Seifertová (pozn. 8), s. 282.

²³ Viz Blažíček (pozn. 13), s. 1.

Grafika byla převážně tvořena v tomto období technikou mezzotinty,²⁴ jelikož tato technika vytváří výbornou reprodukci malířského šerosvitu.²⁵

V klementinské sbírce univerzitních tezí lze ve 30. letech 18. století vysledovat obrat od baroka k rokoku a to především tak, že expresivní výraz byl nahrazen idealizací. Nejvýznamnějšími autory předloh byli Jacopo Ammighoni, Sebastiano Conca nebo Alesandro Marchesini.

Mezzotinta byla nahrazena grafickou technikou mědirytu v 50. letech 18. století, poněvadž byly více žádané náměty epických dějů a tato technika umožnila rozvinout ornament a zátiší. Z pražských umělců se jí věnoval Christian Rugendas, Johann Daniel Hertz a Jan Ferdinand Lederberg.

4. Pražská sbírka univerzitních tezí Národní knihovny v Praze

Soubor univerzitních tezí tvoří 526 grafik a tato početná sbírka se přímo vztahuje k Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Grafické listy sloužily během disputace jako program a po ukončení převzaly funkci upomínkového nebo sběratelského předmětu. Sběrka pražských grafických listů vznikala v Klementinu v letech 1637- 1754. Linie používání a vytváření univerzitních tezí byla přerušena v 70. letech 18. století díky zániku jezuitského řádu v roce 1773,²⁶ v rámci reforem Josefa II.

4.1. Vznik pražské sbírky

Celá sbírka grafických listů Národní knihovny vznikla díky darům, ať už sběratelů nebo jednotlivých institucí. Nejprve byly v roce 1810 darovány Filozofické fakultě Karlovy univerzity grafiky, jež měl ve vlastnictví soukromý sběratel Matěj Ehrich. Dne 13. 4. 1863 darovala Národní knihovně podstatnou část sbírky Filozofická fakulta Karlovy Univerzity. Darované teze byly doplněny o svazkový inventář, který sestavil děkan dr. Pauska v roce 1834 a speciální skříň pro uložení grafických listů. Celkový počet darovaných listů Filozofickou fakultou

²⁴ Viz Seifertová (pozn. 3), s. 282.

²⁵ Viz Blažíček (pozn. 13), s. 1.

²⁶ Ibidem.

Národní knihovně byl 518,²⁷ což je téměř celá sbírka Národní knihovny v Praze. Univerzitní teze č. 525 a 526 byly darovány Národní knihovně dne 26. 10. 1982 od Okresního vlastivědného muzea v Ústí nad Orlicí. Ovšem provenience č. 519 - 524 zůstává bohužel nejasná.²⁸

V roce 1939 byl sestaven pracovníkem knihovny Dr. Černayem lístkový katalog univerzitních tezí. V letech 1967 -1970 vydala Národní knihovna ve spolupráci s nakladatelstvím Pragopress za podpory Československé komise pro spolupráci s UNESCO faksimile 111 tezí.²⁹ Univerzitní teze pražské sbírky Národní knihovny byly během procesu zapsání na seznam UNESCO restaurovány, zapsány byly na seznam UNESCO jako kulturní památka dne 26. 5. 2011. Originály univerzitních tezí byly následně vystaveny v Klementinu v roce 2011.³⁰

Nejstarší univerzitní teze v pražské sbírce Národní knihovny pochází z roku 1637, jedná se o grafický list č. 425.³¹ Naopak nejmladší grafické listy mají letopočet 1754, v tomto roce vzniklo celkem pět grafických listů a to listy č. 139, 266, 282, 335, 451.³² Nejvíce univerzitních tezí, které byly obhájeny na Filozofické fakultě v Praze se váže k roku 1713. Počet tezí obhájených tohoto roku je dvacet.³³

4.2. Náměty na grafických listech univerzitních tezí v pražské sbírce

V pražské sbírce univerzitních tezí Národní knihovny se objevuje tematicky několik námětů. Patří k nim vyobrazení andělů, světců, Panny Marie, Ježíše Krista. Vedle církevních témat, která zde převažují, se objevují i profánní. Velmi častá jsou vyobrazení oslav osobností nebo rodů.

Ze života Ježíše Krista se zde objevují grafiky, které představují pašijový cyklus. Panna Marie není vyobrazena pouze scénách s Ježíšem Kristem nebo jako Immaculata a Madona, ale její vyobrazení se vtaňuje k určitým místům, což podle mého názoru

²⁷ Univerzitní teze darované Filozofickou fakultou Karlovy Univerzity jsou označeny signaturou čísel 1. - 518.

²⁸ Anna Fechtnerová, *Katalog grafických listů univerzitních tezí uložených ve Státní knihovně ČSR v Praze I.*, Praha 1984, s. 1.

²⁹ *Ibidem*, s. 4.

³⁰ http://prazsky.denik.cz/kultura_region/univerzitni-teze-soucast-pameti-20110616.html, vyhledáno 13. 4. 2015.

³¹ Anna Fechtnerová, *Katalog grafických listů univerzitních tezí uložených ve Státní knihovně ČSR v Praze IV.*, Praha 1984, s. 751.

³² *Ibidem*, s. 754.

³³ *Ibidem*, s. 752.

souvisí s osobou defendenta nebo patrona, jenž měl patrně vztah k tomuto místu nebo z něj pocházel. Jedná se například o sochu *Madony z Hejnic u Frýdlantu*, *Pannu Marii Chlumskou* nebo *Pannu Marii Sněžnou* a *Panu Marii Pasovskou*. Ochranná moc Panny Marie se vztahovala ale i k dalším zemím monarchie, což dokládá grafika, jenž představuje *Pannu Marii se sv. Štěpánem a Uhry*.

Světky jsou zde vyobrazeny nejen na samostatných nebo skupinových portrétech, jako je *Čtrnáct svatých pomocníků*, ale také se objevují legendy ze života. Takové spojení představuje grafika *Daniel v jámě lvové a obrazy z jeho legendy*.

Církevní tematiku doplňují na univerzitních tezích motivy andělů, představení jsou například ve scéně: *Andělé se klaní spícímu Jezulátku*, ale i zobrazení *Anděla Strážného* a *Anděla s obrazem Panny Marie*.

Vedle církevní tematiky, která zde převyšuje, se objevuje i profánní. Příkladem je univerzitní teze *Uvedení Čechie na trůn, Triumf ctností nad nevědomostí a falší*. Rozsáhlá pražská sbírka univerzitních tezí také obsahuje alegorická vyobrazení. Představeny jsou zde ovšem i alegorie znázorňující skutečné historické události jako je *Alegorie znázornění založení prvního kostela v Hradci Králové* nebo *Zázračné vítězství Juana d'Austrie nad Turky v roce 1571 na ostrovech Echinadských*.

Vedle církevních, profánních a alegorických témat jsou na grafikách představeny také oslavy jednotlivých osobností, šlechtických či panovnických rodů nebo činností, čehož je příkladem *Oslava jezuitské činnosti* a *Oslava diplomatické činnosti hraběte J. Václava Vratislava z Mirtovic*.³⁴

Umělci, kteří vytvořili grafiky v pražské sbírce, byli převážně Melichior Küssel a Joachim Jacob Thummer. Objevují se zde i jména jako je Karel Škréta, Guido Reni a Hans von Aachen. Nejčastěji užívanými grafickými technikami v této sbírce je mezzotinta a mědiryt, popřípadě se objevují tyto techniky s dotiskem.³⁵

5. Oslava Habsburského rodu v pražské sbírce

Ve sbírce univerzitních tezí Národní knihovny v Praze se nacházejí grafické listy, jejichž tematikou je glorifikace Habsburků. Tyto grafické listy bývají velice často bohaté na emblémy a alegorie. Řada vyobrazení Habsburků začíná *Glorifikací Ferdinanda III.* a je uzavřena univerzitní tezí: *Mars a Minerva ochraňují uherského*

³⁴ Viz Fechtnerová (pozn. 28), s. 739 - 748.

³⁵ Ibidem, s. 719 - 728.

prince Josefa v dětském věku, pozdějšího císaře Josefa II. Proč jsou tedy oslavováni členové Habsburského rodu na univerzitních tezích?

5.1. Glorifikace Ferdinanda III.

Tato univerzitní teze byla vytvořena pro Ferdinanda Leopolda Benna z Martinic.³⁶ Grafická technika je mědirytina, jejíž rozměry jsou 952 x 810 mm.³⁷ Univerzitní teze vznikla v roce 1637 a byla vytvořena Johanem van Balen.³⁸ číslo. 425³⁹

Sign. Johan van Bolan pinxit, Samuel Weishun sculpsit Pirna⁴⁰

Císař Ferdinand III. je nadnášen rakouskou orlicí, na pravém křídle orlice stojí žena, která představuje Víru a na druhém pak stojí Spravedlnost, což je také vyobrazení císařova hesla: *Justitia et pietate/ Spravedlnost a zbožnost.*⁴¹ Putti na pravé straně korintského sloupu poukazují na válečné úspěchy císaře, které zde představuje brnění, štíty, kopí a vlajky umístěné na hlavici sloupu. K válečným úspěchům císaře patří vítězství nad Švédy a Francouzi v bitvě u Nördlingen z roku 1634.⁴² Na hlavici korintského sloupu na levé straně stojí těhotná žena v plášti, v pravé ruce drží kruh jako symbol věčnosti, na hlavě má šest hvězd a u nohou mládě orlice. Domnívám se, že by se mohlo jednat o vyobrazení věčnosti rakouské říše. V nebi jsou vyobrazeni císařovi předci a antická božstva, která tvoří průvod k prázdnému trůnu, který se vznáší za Ferdinandem III. Na levé straně se nachází postava Hérakla, syna Dia a Alkméné, který byl obdařen silou a pravé straně pak sedící žena na oblaku, jenž má v ruce knihu a žezlo představuje Filosofii.⁴³ Scéna je doplněna o erb Vyšehradské kapituly a erb Ferdinanda Leopolda Benna z Martinic. Textové části byla vyhrazena prostřední část,⁴⁴ v dolní části teze pak na válečných trofejích sedí žena v helmici s palmovou ratolestí v ruce, která představuje vyobrazení Míru (Obr. 1.).⁴⁵

³⁶Viz Fechtnerová (pozn. 28), s. 706.

³⁷Anna Fechtnerová, *Katalog grafických listů III.*, Praha 1984, s. 550.

³⁸Ibidem.

³⁹Ibidem, s. 545.

⁴⁰Ibidem.

⁴¹Viz Hamannová (pozn. 6), s. 99.

⁴²Ibidem, s. 100.

⁴³Viz Seifertová (pozn. 3), s. 276.

⁴⁴Viz Fechtnerová (pozn. 37), s. 545.

⁴⁵James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991, s. 277.

5.2. Oslava Leopolda I. a rodu Šternberků

Grafická technika je mědirytina o rozměrech 1335 x 924 mm. Univerzitní teze je složena ze čtyř grafických listů, které jsou podlepeny textilem a papírem. Teze byla vytvořena v roce 1661 pro Václava Vojtěcha a Jana Norberta ze Šternberka. Inventorem byl Karle Škréta a rytcem Bartholomäus Kilian. Dochován je kresebný návrh vytvořený perem a štětcem, podkresba je vytvořena olůvkem na papíře, který je podlepen. Návrh univerzitní teze od Karla Škréty je v současné době uložen v Národní galerii v Praze, číslo 428⁴⁶

Hlavním autorem koncepce teze byl profesor filozofie pater Jan Tanner, který byl jezuitský spisovatel, historik a důvěrník šternberské rodiny. Při porovnání návrhu univerzitní teze s rytinou je patrné, že došlo k několika změnám, ovšem základní kompozice zůstaly zachovány (Obr. 2.). Přidány byly především historické události šternberského rodu a jeho věrnost vůči českým vladařům. Alegorie teze spojuje hold císaři Leopoldovi I. a zároveň oslavu rodu Šternberků (Obr. 3.). Na návrhu jsou kolem slunečního boha Apollóna vyobrazení planetární bohové, zatímco na rytině je císař Leopold I. vyobrazen jako Apollón. Na místo planetárních bohů byli dosazeni někteří čeští panovníci, jejichž vozy jsou taženy mytologickými zvířaty, která přísluší jednotlivým planetám. Vyobrazen je zde Rudolf II. jako Měsíc s vozem taženým delfíny, Václav I. představuje Saturna, jehož vůz táhnou labutě, Karel IV. je vyobrazen jako Jupiter s orly, Zikmund Lucemburský jako Mars se lvy, Ladislav Pohrobek jako Merkur s vozem, který je tažen draky a Ferdinand I. jako Venuše s vozem, který táhnou holubice. Panovníci jsou doprovázeni osmicípými hvězdami, na nichž jsou vyobrazení Šternberkové. Na základě vyobrazení starobylosti a lojality šternberského rodu vůči panovníkům, dosáhli Šternberkové obnovení titulu říšských hrabat právě císařem Leopoldem I. v roce 1661.⁴⁷

⁴⁶ Viz Stolárová (pozn. 4), s. 382.

⁴⁷ Ibidem, s. 383.

5.3. Oslava vlády Leopolda I.

Teze byla obhájena Štěpánem Koharihem na univerzitě ve Vídni v roce 1667. Grafika je složena ze dvou desek vytvořených technikou mědirytu od Bartholomea Kiliana. Plocha grafiky je 869 x 630 mm⁴⁸ a 920 x 642 mm⁴⁹ číslo 134.

Sign: Ioh. Spielenberger Delin Viennae, Bartholome Kilian sculp. Ao. 1667⁵⁰

Císař je vyobrazen na koni s vavřínovým věncem na hlavě po vzoru římských císařů.⁵¹ Na levé straně uprostřed grafiky jsou vyobrazeny ženské postavy. První postava drží pochodeň, erb Svaté říše římské a u nohou má roh hojnosti, druhá žena hraje na loutnu, jde pravděpodobně o personifikaci Sluchu. Třetí žena drží medailon s květinami a pochodní. Před ní stojí čtvrtá žena, která se sklání s palmovou ratolestí v ruce k císařovu koni. Na pravé straně vedle císaře je znázorněna bohyně umění a války Athéna v antické moděvu s přilbou na hlavě, kopím a štítem s Gorgonou Medúzou. Tři mužské postavy vedle Athény jsou též oděny do válečných oděvů, což se patrně vztahuje k vyobrazení oslavy válečných úspěchů Leopolda I. V levém horním rohu sedí na voze taženým holubicemi žena vyobrazená jako Mír s vavřínovým věncem na hlavě a praporem v pravé ruce. Na druhé straně pak sedí na voze, který je tažený dvěma orlicemi muž, ve válečné zbroji s praporem v levé ruce, na němž je znázorněna také orlice. Myslím si, že by se mohlo jednat o znázornění Rakouska, které společně s Mírem drží v ruce vavřínový věnec, kde je znázorněno oko a dva meče, tedy Boží prozřetelnost (Obr. 4.). K císaři se z nebe vznáší bůh obchodu a zisku Hermés. V dolní části je znázorněna žena s palmovou ratolestí v ruce, jenž sedí na válečných trofejích, na hlavě má přilbu a v ruce palmovou ratolest jedná se o vyobrazení Míru.⁵² Tématikou je oslava válečných a mírových úspěchů císaře, kterých dosáhl během svého života. Jedná se o v bitvu Mogersdorfu (1671), potlačení stavovského povstání v Uhrách (1671), poražení osmanských vojsk v bitvě u Zenty (1697) a následný mír v Karlovarci (1699).⁵³

⁴⁸ Viz Fechtnerová (pozn. 37), s. 192.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Viz Hall (pozn. 45), s. 277.

⁵³ Viz Hamannová (pozn. 6), s. 240.

5.4. Šťastná plavba- Oslava vlády Leopolda I.

Technika grafiky je mědirytina a rozměry jsou 700 x 970 mm. Grafický list vznikl v Německu v roce 1676. Teze byla vytvořena pro Františka Dietrichsteina.⁵⁴ Grafika byla vytvořena Mathiasem Küsselem.⁵⁵ číslo 254⁵⁶

Sign: Hoi S. C. M. Pict. del. (Math. Küssel sculp)⁵⁷

Císař je vyobrazen jako římský bůh Neptun, řecký Poseidón bůh vod a moře.⁵⁸ V ruce drží trojzubec a plaví se na lodi, jenž je tažená Tritony (Obr. 5.). Na pozadí se objevuje mořská bouře, kterou ovládá svým trojzubcem císař Leopold I. jako Neptun. Scéna je rámována mořskými motivy, které představují mušle, lastury a vodní živočichy. Císař je vyobrazen na levé straně, zatímco defendent v maďarském oděvu na pravé straně. Prolíná se zde vyobrazení císaře Leopolda I. s Neptunem vládcem moře, na jejichž schopnostech vždy závisí osud říše, o kterém rozhodují a drží jej pevně ve svých rukou.⁵⁹ Scéna připomíná příběh z Aeneidy, kdy Neptun uklidňuje bouři, pohání mraky a jako císař uklidňuje zemi, která byla zničena válkou. Myslím si, že námět by se mohl vztahovat k úspěšnému odražení náporu Osmanské říše z roku 1664, v bitvě u Mogersdorfu.⁶⁰

5.5. Chrám rakouských vítězství

Univerzitní teze vytvořena pro Františka Helfrida barona z Kaysersteinu roku 1676. Mědirytina je složena ze čtyř desek o rozměrech 576 x 477, 560 x 478, 576 x 482, 559 x 482 mm.⁶¹ Grafika byla vytvořena Melichioem Küsselem a Antonínem Martinem Lublinským.⁶² číslo 464⁶³

⁵⁴ Anna Anna Fechtnerová, *Katalog grafických listů univerzitních tezí uložených ve Státní knihovně ČSR v Praze II.*, Praha 1984, s. 341.

⁵⁵ Viz Fechtnerová (pozn. 28), s. 723.

⁵⁶ Viz Fechtnerová (pozn. 37), s. 341.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Ovidius, *Proměny*, Praha 1974, s. 484.

⁵⁹ Viz Fechtnerová (pozn. 37), s. 341.

⁶⁰ Viz Fechtnerová (pozn. 28), s. 192.

⁶¹ Viz Blažíček (pozn. 13).

⁶² Viz Fechtnerová (pozn. 37), s. 713-714.

⁶³ Viz Blažíček (pozn. 13).

Sign.: Delienavit Admodum Reverendus Dominus Antonius Lublinsky
Canonicorum regularium Lateranensium Olomucii ad OOmnes SSanctos Decanus.
Melichior Küssell sculpsit Augustae Vindellicorum⁶⁴

Uprostřed chrámu rakouských vítězství je vyvýšen nad své předky císař Leopold I. V metopách chrámu se nacházejí jména Leopoldových předků, kteří jsou vyobrazeni jako sochy za císařem Leopoldem (Obr. 6.), který zaujímá ústřední místo na grafickém listě, na hlavě má vavřínový věnec a je oblečen do brnění. Císařův kuň stojí na válečných trofejích. Na levé straně se nachází oltář císařových válečných úspěchů nad Turky, jelikož v dolní části oltáře leží spoutaný Turek. V horní části oltáře se nachází žena, která představuje Vítězství s praporem a palmovou ratolestí v ruce a válečnými trofejemi. Leopold je přirovnán k antickému caesarovi a císařovna Klaudie k římské vestálce Claudii. Oslavována jsou zde střední léta císařova. Scéna je doplněna sochou Kybely matky bohů,⁶⁵ dále postavou Ovidia v pravém dolním rohu a Leopoldovy manželky Claudie- Felicitas, která sedí na lodi připomínající rakouskou orlici. Desky na sebe příliš nenavazují, ovšem celá scéna působí velice dramaticky a objevují se zde i propracované detaily.⁶⁶

5.6. Srovnání Leopolda I. s Aeneou

Tato teze byla obhájena na univerzitě ve Vratislavi v r. 1681 baronem Leopoldem Zikmundem z Franckenburgu. Grafická technika je mědirytina. Grafika je složena ze dvou desek, jejichž rozměry jsou 695 x 502 a 695 x 445 mm a vytvořena byla Heizelmannem.⁶⁷

Sign.: Delineabat Anthon ius Lublinsky Can onicus Reg ularis Later anensis
S ancti A ugustini Olomucii. Elias Hainzelmann sculpebat Aug ustae Vind elicorum⁶⁸

Na této grafice je přirovnán císař Leopold k Aeneovi. Aeneus byl praotec římského národa. Císaři a jeho synovi korunnímu princí Josefovi, který je zde přirovnán k Ascaniovi synovi Aenea⁶⁹ vzdávají hold personifikace habsburských zemí. Princ Josef je zde symbolicky vnímán jako naděje nového Říma.⁷⁰

⁶⁴ Ibidem.

⁶⁵ Viz Ovidius (pozn. 58), s. 476.

⁶⁶ Viz Blažíček (pozn. 13).

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ Viz Ovidius (pozn. 58), s. 454.

⁷⁰ Viz Blažíček (pozn. 13).

5.7. Triumf Josefa Egyptského s alegorickou oslavou císařovny Marie Terezie se znakem maďarským a českým

Univerzitní teze vznikla v roce 1745, technika je mědirytina o rozměrech 952 x 810 mm, teze byla vytvořena Johannem Danielem Herzem a Emanuelem Eichelem. číslo 423⁷¹

Sign.: Trepisane pinx., Iohann. Daniel Hertz excudit Aug. Vind., Emanuel Eichel sculps. andl inv., Gottlieb Heüss sculps. et excud. Aug. Vind.⁷²

Císařovně Marii Terezii byla vyhrazena pouze horní část grafického listu. Obraz Marie Terezie je umístěn uprostřed, císařovna má na sobě hermelínový plášť a v pravé ruce drží žezlo. Za portrétem Marie Terezie se po obou stranách nachází válečné trofeje. Po pravé straně obrazu stojí žena s palmovou ratolestí v pravé ruce a olivovou snítkou v levé ruce (Obr. 7.). Žena představuje vyobrazení Míru, jelikož palmová ratolest je symbol vojenského míru⁷³ a palmová ratolest je symbolem míru již od starověku.⁷⁴ Zcela na pravé straně je umístěn znak Českého království, který přidržují dva chlapci. Vedle portrétu na levé straně je vyobrazena žena, která drží v pravé ruce váhy a v levé meč jako atributy Spravedlnosti.⁷⁵ V levém rohu přidržují znak Uher dva chlapci, jež jsou oděni do uherského kroje. Oslavě vlády Marie Terezie nebyla vyhrazena hlavní část grafického listu, ta je věnována oslavě Josefa Egyptského.

⁷¹ Viz Fechtnerová (pozn. 37), s. 544.

⁷² Ibidem.

⁷³ Viz Hall (pozn. 45), s. 320.

⁷⁴ Ibidem, s. 312.

⁷⁵ Ibidem, s. 425.

5.8. Marie Terezie jako císařovna

František Maschauer z Bernatic obhájil tezi v roce 1746.⁷⁶ Mědirytina má rozměry 920 x 657 mm a dodatek 203 x 663 mm.⁷⁷ Grafiku vytvořil Philip Andreas Kilian a Martin van Meytens.⁷⁸ č. 350⁷⁹

Sign.: Martin us de Meytens Effligiem pinet Viennae. Philip Andreas Kilian. Regiae Majestatis Polonicae et Saxonicae Calcographus Aulicus delineavit, sculpsitet excudit Augustae Vindelicorum⁸⁰

Alegorie Spravedlnosti, je představena ženou se zavázanýma očima, mečem, váhami a žena s rohem hojnosti jako alegorie Blahobytu, pozvedají nad hlavu české královny římskou korunu (Obr. 8.). Medailon s portrétem jejího muže, právě zvoleného císaře Františka I. Lotrinského, který si drží Marie Terezie na prsou, naznačuje osobní vztah (Obr. 9.). Charakter rytiny připomíná jemnost rokokové malby.⁸¹ Na levé straně grafiky u císařovny pravé ruky je vyobrazena česká koruna. V dolní části grafického listu je umístěn znak Rakouské říše, který se nachází na hermelínovém plášti a je po každé straně doplněn o jednu rakouskou orlici a korunovační klenoty Rakouska. Císařovny hermelínový plášť a erb dodávají portrétu oficiální charakter.

5.9. Oslava Marie Terezie

Univerzitní teze byla vytvořena v roce 1748 pro Františka Norberta Trautmansdorfa-Weinsberga. Technika je mezzotinta, rozměry 1076 x 610 mm. Návrh byl vytvořen Josefem Šebestiánem Klauberem a grafika Johannem Georgem Bergmüllerem. číslo 330⁸²

Sign.: I.G. Bergmiller delin. Ioas. et Ioa. Klauber Cath. excud. Aug. Vind⁸³

Císařovna Marie Terezie je vyobrazena uprostřed grafického listu v iluzivním rámu v hermelínovém plášti. Na pravé straně se nachází alegorie Hojnosti, která v pravé

⁷⁶ Viz Fechtnerová (pozn. 31), s. 706.

⁷⁷ Viz Fechtnerová (pozn. 28), s. 446.

⁷⁸ Viz Fechtnerová (pozn. 31), s. 723- 724.

⁷⁹ Viz Fechtnerová (pozn. 28), s. 446.

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ Oldřich Jan Blažíček, *Theses in universitate Carolina Pragensi Disputatae V.*, Praha 1967.

⁸² Viz Fechtnerová (pozn. 54), s. 440.

⁸³ Ibidem.

ruce přidržuje roh hojnosti. Hojnost vyplývá z míru a spravedlivé vlády panovníka.⁸⁴ V pravé ruce drží vavřínový věnec, který pozvedá na císařovny hlavu (Obr. 10.). Druhá žena na levé straně v dolní části je zobrazena ve zbroji s helmou na hlavě a zavázanýma očima. V rukou drží polštář, na kterém je položený meč, pod polštářem se nacházejí váhy. Tyto atributy náleží Spravedlnosti,⁸⁵ což potvrzuje i nápis na přilbě *et Justitia* [Spravedlnost]. Vedle vyobrazení Spravedlnosti se v kartuši nacházejí erby, které jsou zdobeny palmovými ratolestmi, jako symbolem míru a korunovány vévodskou korunou. Na levé straně uprostřed rámu jsou umístěny hodiny, v jejichž ciferníku se nacházejí dvě královské koruny, které připomínají korunovace Marie Terezie. První je uherská koruna s datem korunovace 25. Jun. 1741, druhá koruna je česká s datem 12. May. 1743, kdy byla Marie Terezie korunována v Praze. Nad hlavou Marie Terezie jsou umístěny tři koruny, mezi královskou uherskou a českou korunou se nachází rakouská císařská koruna, kterou svými křídly objímá rakouská orlice, která v zobáku přidržuje vavřínový věnec, jehož se dotýká Hojnost.

Na této univerzitní tezi je Marie Terezie oslavována nejen jako císařovna, ale důraz je kladen na její korunovace v Uhersku a Čechách. Je pravděpodobné, že byla oslavována jako česká královna proto, že kvůli obavám z útoku Pruska na Čechy podepsala 25. prosince 1745 v Drážďanech mír s Fridrichem II.

5.10 Zachránění Maxmiliána I.

Teze pochází z roku 1747 a patřila Kajetánovi Haffeneckerovi z Prahy. Technika je mědirytina o rozměru 525 x 708 mm a dodatek 231 x 710mm.⁸⁶ Grafika byla vytvořena Melichiolem Küsselm a Antonínem Martinem Lublinským.⁸⁷ číslo 292⁸⁸

Sign.: Iohann Wolfgang Baumgartner del ineavit. Dodatek: Iosephus et Ioanes Klaber Catholicus sculpserunt et excunderunt Augustae Vindellicorum⁸⁹

Zachránění císaře Maxmiliána I. ze skalního útesu na lovu se stalo Habsburskou rodovou legendou, jenž je znázorněna na této grafice.⁹⁰ Průhled do skalnaté krajiny připomíná tvorbu nizozemských mistrů (Obr. 11.). Celkový výjev je asymetricky

⁸⁴Viz Hall (pozn. 45), s. 162.

⁸⁵Ibidem, s. 425.

⁸⁶Viz Blažíček (pozn. 13).

⁸⁷Viz Fechtnerová (pozn. 31), s. 723- 724.

⁸⁸Viz Blažíček (pozn. 13).

⁸⁹Viz Fechtnerová (pozn. 45), s. 306.

⁹⁰Viz Blažíček (pozn. 13).

rámován rokajovým motivem. Zázraku asistují putti a andělé kteří „působí až cizorodě v tomto převážně světském a pestrém nekoordinovaném celku“⁹¹.

5.10. Mars a Minerva ochraňují uherského prince Josefa v dětském věku, pozdějšího císaře Josefa II.⁹²

Tato mědirytina je kombinována s tečkovanou technikou, pochází z roku 1748⁹³ a byla vytvořena pro Petra Rebitzera, rozměry grafického listu 1097 x 650 mm⁹⁴ č. 331

Minerva bohyně moudrosti, umění, řemesel a obranné války⁹⁵ je vyobrazena v antickém šatě v brnění, s přilbou a kopím a Mars naopak zpodoběn jako bůh útočné války a rolnictví⁹⁶ s přilbou na hlavě a mečem v ruce, ochraňují na této grafice prince Josefa v uherském kroji. Scéna se odehrává v chrámu, v pozadí je vyobrazena bitva, před kterou bohové, Josefa II. symbolicky ochraňují. Na levé straně grafiky jsou znázorněny atributy Míru jako glóbus, pravítka, dalekohled a knihy. Druhá strana je naopak vyzdobena předměty s válečnou tematikou, jako jsou pušky, brnění, šavle a pušky. O ty je v dolní části opřeny erby Uherska (Obr. 12.). Domnívám se, že se zřejmě jedná o vyobrazení, které se vztahuje k příjezdu Josefa II. jako dědice uherského trůnu do Bratislavy v roce 1741.⁹⁷ Právě v tomto roce se Marie Terezie obrátila o pomoc na uherské šlechtice v době války o rakouské dědictví, čemuž i nasvědčuje to že „*pozvedl sympatie uherského korunovačnického zemského sněmu pro věc tísněné panovnice.*“⁹⁸

5.11. Oslava Habsburků

Zaznamenání jsou tedy panovníci vládnoucího rodu se svými činy, nejčastěji se jedná o oslavu vítězství v bojích nebo mírových jednáních a dále bývá velmi často panovník vnímán jako naděje své země. Panovník je oslavován jako spravedlivý vladař. Vyobrazení bývají nejčastěji na trůnu, korunováni vavřínovým věncem. Přirovnání bývají pro své vlastnosti k antickým bohům jako Apollón, či hrdinům jako Aeneas,

⁹¹ Ibidem.

⁹² Viz Fechtnerová (pozn. 35), s. 442.

⁹³ Ibidem.

⁹⁴ Viz Fechtnerová (pozn. 32), s. 710.

⁹⁵ Viz Ovidius (pozn. 4), s. 454.

⁹⁶ Viz Ovidius (pozn. 4), s. 480.

⁹⁷ Viz Hamannová (pozn. 6), s. 308.

⁹⁸ Ibidem, cit. s. 182.

nebo bývají bohy ochraňováni. Na vyobrazeních habsburského rodu se objevují předci, kteří jsou odkazem na starobylost a slávu rodu.

6. Císař Josef I. Habsburský

Josef I. se narodil 26. července 1687 ve Vídni. Jeho otec byl císař Leopold I. a matka Eleonora Falcko - Neuburská, která byla třetí ženou Leopolda I. Jméno bylo zvoleno na základě úcty Leopolda I. ke sv. Josefovi. Tento světec měl ochraňovat i rakouské země.⁹⁹

Josef I. údajně zdědil svůj půvabný vzhled spíše po své matce. Měl vysokou štíhlou postavu, modré oči a plavé vlasy. K jeho povahovým rysům patřila otevřenost a inteligence. Z jazyků ovládal němčinu, italštinu, latinu, španělštinu a částečně češtinu a maďarštinu. O otevřenosti jeho povahy svědčí například i to, že na vídeňském dvoře se za jeho vlády mluvilo při jednáních nejen německy, ale i francouzsky.¹⁰⁰ Po svých habsburských předcích zdědil Josef I. zálibu v lovu a hudbě.¹⁰¹ Dokázal také zkomponovat několik světských a duchovních skladeb. Vzdělával se v oblasti práva, fortifikačního a vojenského umění. Po své matce zdědil rozhodnou a ráznou povahu.¹⁰² Josefova výchova byla svěřena do rukou Františka Bedřicha Rummela, jenž se později stal biskupem ve Vídni a knížetem Karla Tehodora Salm-Anhold, který byl konvertitou. Je možné, že díky těmto vychovatelům projevil Josef I. v době své vlády shovívavost vůči nekatolíkům ve Slezsku a Uhrách.¹⁰³ V roce 1699 se Josef I. oženil s Amálií Vilemínou Hannoverskou (1672- 1742).¹⁰⁴

6.1. Válečné konflikty Josefa I.

Uherským králem byl Josef I. korunován v roce 1687 a o tři roky později byl zvolen na sněmu římsko-německým císařem. I přes to, že Josef I. byl titulárně českým králem, korunován nikdy nebyl.¹⁰⁵ Příčinou byla patrně „*povolnost zdejších stavů, které si*

⁹⁹Viz Čornejová (pozn. 5), s. 127.

¹⁰⁰Důležité je upozornit na fakt, že se tak stalo i přes to, že byly napjaté politické vztahy mezi Habsburky a Burbony v důsledku války o španělské dědictví

¹⁰¹Vít Vlnas, Vláda Císaře Josefa I. a naděje na reformu, in: Pavel Bělina, Jiří Kaše et al., *Velké dějiny zemí koruny české IX. 1683- 1740*, Praha 2011, s. 57- 65.

¹⁰²Viz Čornejová (pozn. 5), s. 129.

¹⁰³Ibidem.

¹⁰⁴Viz Vlnas (pozn. 3), s. 59.

¹⁰⁵Viz Čornejová (pozn. 2), s. 129.

*už nikdy po roce 1618 nevytuly u vídeňských monarchů takový respekt jako nezdolná a sebevědomá uherská šlechta.*¹⁰⁶

Již v závěru vlády svého otce se Josef I. dokázal prosadit na válečném poli jako vojevůdce v bitvě u Landau proti francouzskému vojsku roku 1702. Hájl zde tak nárok na španělský trůn svého mladšího bratra Karla.¹⁰⁷ V roce 1704 byl poražen v bitvě u Trnavy vůdce uherského povstání František II. Rákóczi.¹⁰⁸ Situace se značně zkomplikovala již krátce po nástupu Josefa na trůn v roce 1705,¹⁰⁹ protože hrozilo opět nebezpečí z turecké strany. Uherská šlechta se snažila využít této situace ve svůj prospěch a sesadit Josefa I. z uherského trůnu. Díky svému vztahu s dcerou hraběte Pálffyho, který vyjednal pro Františka II. Rákócziho amnestii, dosáhl Josef I. uklidnění situace v Uhrách v roce 1711. Během roku 1704 se také změnila situace, jež doprovázela válku o španělské dědictví. Francie získala spojence v Bavorsku, ovšem jejich válečné snahy byly potlačeny díky spojenectví císařských a anglických vojsk v bitvě u Höchstädtu.¹¹⁰

Válka o španělské dědictví měla také souvislost s konflikty severské války, když střední Německo ohrozil švédský král Karel XII. Díky podepsanému míru v Altranštádtu z roku 1707 nehrozilo již nebezpečí nekatolíkům ve Slezku, jelikož švédský král zajistil jejich ochranu u císaře.¹¹¹ Je patrné, že císař Josef I. byl ve válečném poli velice úspěšný, když pro něj byly prvotní zájmy rakouských dědičných zemí, ovšem v aktivní říšské politice mu nebránily.¹¹² „*Císařovou politickou linií charakterizuje dynastické sebevědomí a silná expanzivita.*“¹¹³

6.2. Vláda císaře Josefa I.

Počátek císařovy vlády byl doprovázen několika změnami. Císař zavedl oproti vládě svého otce pravidelná setkávání kabinetu a nechal zřídit odbornou komisi, jež se zabývala nejen vztahy se spojenci, ale i poměry v Uhrách a papežské kurie. Císař Josef I. si byl tedy patrně plně vědom potřeby rozdělit úkoly mezi jednotlivé

¹⁰⁶ Ibidem, cit. s. 129.

¹⁰⁷ Vít Vlnas, První fáze války o španělské dědictví, in: Pavel Bělina, Jiří Kaše et al., *Velké dějiny země koruny české IX. 1683- 1740*, Praha 2011, s. 46 - 57.

¹⁰⁸ Viz Čornejová (pozn. 5), s. 130.

¹⁰⁹ Viz Stolárová (pozn. 4), s. 53.

¹¹⁰ Viz Čornejová (pozn. 5), s. 130 - 131.

¹¹¹ Ibidem, s. 132.

¹¹² Viz Hamannová (pozn. 6), s. 181.

¹¹³ Ibidem, cit. s. 181.

spolupracovníky, ovšem na druhou stranu si byl plně vědom císařské důstojnosti, o čemž svědčí fakt, že během oficiálních příležitostí vystupoval okázaleji než jeho otec císař Leopold I.¹¹⁴

Během své vlády se Josef I. pokusil o několik reforem. Nejprve snížil počet úřednictva, členů tajné rady. Neúspěšným se jeví pokus o reformu berního systému, proti které se postavili uherští stavové a Josef I. od ní v obavě z nepokojů raději upustil. Význam mělo založení vídeňské městské banky.

Pro země Koruny české přinesla vláda císaře nový hrdelní řád ze dne 16. června r. 1707. Z návrhu na reformu pražské univerzity, který vypracoval Petr Theodor Birelli v r. 1710 došlo pouze k přestavbě Karolina, kterou provedl František Maxmilián Kaňka, jelikož reforma nevyhovovala představám jezuitského řádu.¹¹⁵ Císař Josef I. respektoval vliv českých stavů na veřejný život. K reformním pokusům patří zřízení stavovského kongresu korunních zemí monarchie. Císař se snažil upravit Obnovené zřízení zemské v roce 1709 - 1710, aby dále nebylo na český, moravský a slezský národ pohlíženo jako na viníka protihabsburského povstání.¹¹⁶

Na podzim v roce 1710 došlo k epidemii pravých neštovic v Uhrách. Epidemie se rozšířila i do Vídně, ale začátkem jara ustoupila. Císař ovšem onemocněl a po 10 dnech nemoci zemřel ve Vídni 17. dubna 1711. Panovníkova smrt přerušila reformní proces v zemi, na který navázal až Josef II.¹¹⁷

7. Glorifikace Josefa I.

Glorifikaci císaře Josefa I. je věnováno v pražské sbírce pět univerzitních tezí. Josef I. je zde oslavován od svého dětství, poslední grafický list byl vytvořen téměř na vrcholu jeho vlády v roce 1709, dva roky před jeho smrtí.

7.1. Oslava Leopolda I. a prince Josefa Jakuba Norberta

Univerzitní teze byla vytvořena v roce 1679, technika je mědiryt o rozměrech 990 x 1440 mm, návrh teze vytvořil Jan Jiří Heinsch, rytec Bartholomäus Kilian.

Sign: sign. Joann. Georg Heinsch delin., Bartholome Kilian sculps. č. 476.¹¹⁸

¹¹⁴ Viz Bělina, Kaše (pozn. 107), s. 57- 65.

¹¹⁵ Viz Čornějová (pozn. 5), s. 133- 134.

¹¹⁶ Viz Stolárová (pozn. 4), s. 63-64.

¹¹⁷ Ibidem, s. 61.

¹¹⁸ Viz Fechtnerová (pozn. 37), s. 618.

Střed grafického listu tvoří strom, v jehož větvích se nacházejí medailony se čtrnácti předky Leopolda I. a prince Josefa. V koruně stromu je umístěn na pravé straně medailon s portrétem císařovny Eleonory Magdaleny, na levé straně pak portrét Leopolda I., uprostřed se nachází kolébka s princem Josefem. Kořeny stromu zalívá na pravé straně putto, konvičku přidržuje žena s medailonem litaní k Panně Marii.¹¹⁹ Na levé straně je vyobrazen putto s lopatou, za ním se nachází žena s medailonem, ve kterém je umístěn kalich, tedy symbol Víry (Obr. 1.). V pozadí na pravé straně se nacházejí čtyři ženské postavy, podle atributů jde kardinální ctnosti. Spravedlnost je vyobrazena s váhami, Předvídavost se zrcadlem, Umírněnost s nádobami na víno a vodu a Síla se sloupem. Na levé straně přichází vzdát poctu Habsburskému rodu deset alegorických postav zemí, kterým vládl tento panovnický rod. Na pravé straně je umístěno pět starců, kteří drží v rukou knihy jako symbol učenosti.¹²⁰ Nad nimi jsou na balkoně vyobrazeni další tři muži s globem země a zvěrokruhem. Z nebe se snášejí ke stromu putti s korunami zemí a Čas s kosou a přesýpacími hodinami.¹²¹ Z nebe shlíží na prince Josefa šest světců, sv. Josef s lilií jako patron prince, sv. Kryštof s holí, sv. Ignác z Loyoly s knihou, sv. Benedikt Josef Labre s lilií, sv. Jan Křtitel s křížem beránkem a sv. Eustach s jelenem, jenž má kříž mezi parohy, sv. Ignác z Loyoly pozvedá společně se sv. Benediktem Josefem Labre hostii, jejíž záře dopadá na prince Josefa¹²².

7.2. Hold mladému arcivévodovi Josefu

Teze vytvořená v roce 1682 pro Baltazara Türchnera z Müllenau. Celková plocha grafiky je 907x1150 mm. Mědirytina se skládá z osmi desek.¹²³ Univerzitní teze byla vytvořena Karlem Škrétou.¹²⁴ číslo 427¹²⁵

Sign.: Carolus Scretta delineavit. Melchior Küssell sculpsit

Univerzitní teze je rámována medailonyv nichž jsou představeni předci Josefa I. V horní řadě se nachází Ferdinand II., uprostřed císař Leopold I. a Ferdinand III.

¹¹⁹ Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly. Slovník křesťanské ikonografie*, Hluboká nad Vltavou 2006.

¹²⁰ Viz Hall (pozn. 45), s. 233.

¹²¹ Ibidem, s. 228.

¹²² Viz Rulíšek (pozn. 119).

¹²³ Ibidem.

¹²⁴ Viz Fechtnerová (pozn. 31), s. 726.

¹²⁵ Viz Blažíček (pozn. 13).

Po pravé straně Matyáš, Maxmilián II., Karel V., Fridricha VI. V dolní řadě ve směru z leva doprava jde o Alberta I., Rudolfa I. a Friedricha III. Levá strana rámu je zdobena medailony s Rudolfem II., Ferdinandem I., Maxmiliánem I. a Albertem II.

Princ Josef je zde vyobrazen jako čtyřletý chlapec v medailonu, který je obtočen vavřínovým věncem a je obletován génii s korunami. Josef je ochraňován před nepřáteli, které Zeus stíhá svými blesky. Diův orel se vznáší z nebe na nepřátele a v drápech drží meč a žezlo s trojúhelníkem a božím okem (Obr. 2.). Z nebe se dále snáší muž s Rakouským štítem, jenž míří kopím na nepřátele a naopak žena sedící na oblaku sype květy dolů na zem na české a rakouské řeky a krajinu žní a vinobraní. Scéna je tedy rozdělena na dvě části. V první jsou zobrazeni nepřátelé, které zadržují antičtí bohové a v dolní části žena s vavřínovým věncem na hlavě a vavříny v ruce, tudíž se jedná patrně o Mír. V druhé části je naopak naznačena země a její úroda. Obhájce tezí oslovuje prince slovy „*Ležím se svou filosofií pod Tvou hebkou nožkou, jen po mě šlap, ať jsem Ti celý podnoží.*“¹²⁶

7.3. Triumf Moudrosti

Univerzitní teze byla vytvořena pro Sigfrieda Therrerna z Niše v roce 1701. Grafickou technikou je mědirytina o rozměru desky 413 x 509mm. číslo 65.¹²⁷

Bez signatury

Arcivévodovi Josefovi, jenž je na grafice vyobrazen ve třiaadvaceti letech, je připisována pocta moudrosti, která „*nikdy nevadne.*“¹²⁸ K princovi přichází alegorie Moudrosti, Statečnosti, Osvícenosti, Vědy, Umění, Blahobytu na velbloudu i personifikace Dlouhého věku (Obr. 3.). Je paradoxní, že právě Josef I. se dožil pouze 33 let. Scéna je doplněna o symboly a citáty z Knihy Moudrosti.¹²⁹

¹²⁶ Viz Blažíček (pozn. 13).

¹²⁷ http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_num¶m=0&client=&ats=1430153975&mode=&testMode=&sf_queryLine=065&qf_field=6, vyhledáno 15. 4. 2015.

¹²⁸ Viz Blažíček (pozn. 13).

¹²⁹ Ibidem.

Následující univerzitní teze *Oslava vlády a ctností císaře Josefa I. a Slavná vláda císaře Josefa*, obsahují nejvíce motivů, které se vztahují ke glorifikaci císaře Josefa I. Teze vznikly v období vrcholu vlády císaře Josefa I., a proto je největší pozornost z hlediska ikonografického rozboru věnována právě jim. Tyto teze jsou bohaté na figurální kompozici, objevují se zde skutečné historické události, které jsou spjaty s osobou a vládou císaře Josefa I.

7.4. Oslava vlády a ctností císaře Josefa I.

Grafická technika je mědirytina, rozměry 972 mm x 1005 mm, vznik v roce 1704.
Sign.: *Joan. Jac. Thumer del., Balthasar von Westerhaut Antwerp. sc. Pragae, č. 461*¹³⁰
Balthaser von Westerhaut Antwerp[iensis] sc[ulpsit] Pragae

Univerzitní teze byla obhájena hrabětem Josefem z Hallweil dne 21. července, což je patrné z textu, jenž je umístěn ve spodní části grafického listu uprostřed. Text je vepsán do kartuše a zmiňuje dále vládu císaře Josefa I. a předměty, ze kterých byla zkouška složena (Obr. 1.), (Obr. 2.).

7.4.1. Rozbor textové části

/1/ Kartuš

UNIVERSA PHILOSOPHIA Sub Augustis Auspiciis JOSEPHI PRIMI Romanorum, Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae REGIS Archiducis Austriae etc. Ab Illustrissimo Domino Iosepho S[acri] R[omani] I[mperii] Comite ab Hallweil Metaphysicae et Ethices Auditore In Alma Caesarea Regiaque Universitate Carolo Ferdinanda Pragensi publice propugnata PRAESIDE Reverendo ac Doctissimo Patre P. Casparo Pfliger e Societate IESU, AA.[rtium] LL.[egum] et Philosophiae Doctore ejusdemque in eadem Universitate Professore publico et ordinario Mense Julio Die 21 horis post meridiem consvetis.

Překlad:

Veškerá filosofie veřejně obhájená za vznešené vlády Josefa I., krále římského, uherského, dalmatského, chorvatského a slavonského, arciknížete rakouského atd. nejjasnějším panem Josefem Svaté říše římské hrabětem z Hallweil, posluchačem

¹³⁰ Viz Fechtnerová (pozn. 28), s. 592.

metafyziky a etiky milosrdné císařsko-královské Karlo-Ferdinandovy pražské university pod vedením ctihodného a nejučenějšího otce P. Kašpara Pfligera z Tovaryšstva Ježíšova, magistra svobodných umění, doktora práv a filosofie a veřejného a řádného profesora téže university v měsíci červenci dne 21. v obvyklých hodinách po poledni.

Osoba defidenta je umístěna na pravé straně grafického listu. V levé ruce drží list, jehož text je věnován osobě císaře Josefa I. a oslavě jeho rodiny a vlády. Hrabě z Hallweil zde císaři slibuje nejen svoji oddanost, ale i život (Obr. 3.).

/2/

AUGUSTE et APOSTOLICE Romanorum Hungariaeque REX

Ad triumphantis semper Romanae Aquilae clangorem tandem receptui canet hostilis Bellona; quin implexa lanceae olea jam pacis meditatur trabea[m] nec aliud Amabili Majestatis Tuae imperio Regu[m] Serenissime, quam pacatum, plenumq[ue] dulcissimis belli fructibus Orbem pollicetur. Debentur haec aureae pacis omina Josephino sideri, ad cui[us] perpetuae Serenitatis influxum eclipsato Marte ferrea armorum seges in messem olearu[m] mitescit.

Debentur immortalibus Augustissimi Genitoris Tui virtutibus, quas dum uno majores Orbe pares regendis plurib[us], adoram[us] universi una Te non Sanguinis duntaxat; sed precioso insup[er] Pietatis suffragio tantae Majestatis heredem veneramur. Bis enim vero vivit; quia in Te etiam coronata triumphat Paternarum Virtutum panoplia; peren[n]at sublimissima illa Leopoldini Consilii Prudentia, invictissima Industriae Fortitudo; svavissima sociata cum Amore Timoris Temperantia; illibata deniq[ue] Amoris vel Timoris distributivae Iustitiae Sanctitas; atq[ue] exinde sum[m]arum Virtutu[m] quaternio, quo Mundi Cardines toto Orbe in pace composito moderere. Quod dum Auguste Majestati Tuae reverendissime gratulor; una Philosophia[m] mea[m] cum hac vitam et Sanguinem Ejusdem obsequiis submississime devoveo. Aeternum subjectissimus Josephus Comes ab Hallweil (Obr. 4.)

Překlad:

Vznešený apoštolský králi římský a uherský,
na pokřik vždy vítězné římské orlice zatroubí k ústupu nepřátelská bohyně války Bellona, ba dokonce s olivou věnčeným kopím si již připravuje slavnostní roucho míru a neslibuje laskavé vládě Tvého majestátu, nejjasnější z králů, nic jiného než svět podrobený a naplněný nejsladšími plody války. Tato znamení zlatého míru náležejí josefinské hvězdě, pod vlivem jejíhož věčného jasu zastínivšího Marta železná setba

zbraní zraje v úrodu oliv. Náležejí nesmrtelným ctnostem Tvého nejvznešenějšího rodiče, které zatímco obdivujeme jako příliš velké pro jeden svět a vhodné pro ovládnání mnohých, Tebe uctíváme všichni jako dědice nejen takové krve, ale navíc tak velké vznešenosti s drahocennou podporou zbožnosti. Žije totiž dvakrát, neboť v Tobě také slaví triumf korunovaná výzbroj otcovských ctností, přetrvává nejvznešenější prozíravost leopoldovského úsudku, nejnepřemožitelnější síla píce, nejsladší zdrženlivost ve strachu, která je spojená s láskou, a konečně láskou či strachem neposkvřená posvátnost spořádané spravedlnosti. Odtud pochází čtyřlístek nejvyšších ctností, jimiž se řídí osy světa poté, co byl uspořádán v míru. A proto, vznešený, Tvému majestátu co nejuctivěji přeji štěstí a zároveň se svou filosofií zaslibuji nejponiženěji svůj život a krev Jeho službám.

Na věky nejoddanější Josef hrabě z Hallweil

Teze, jež hrabě Josef z Hallweil obhajoval, se nacházejí ve spodní části listu. Padesát tezí bylo rozděleno kvůli kompozici na levou (Obr. 5.) a pravou stranu chrámu (Obr. 6.).

/3/ teze

1. *Logica est Scientia* 2. *Universale non datur a parte rei* 3. *fit per solum intellectum* 4. *Non datur actus verior altera* 5. *Potest aliquis actus de vero transire in falsu[m], et vicissim* 6. *Principia corporis naturalis in fieri sunt tria* 7. *in facto esse tantum duo* 8. *Datur materia prima* 9. *est pura potentia physica* 10. *habet actum metaphysicu[m]* 11. *non potest naturaliter existere sine omni forma* 12. *potest divinit[us]* 13. *est ingenerabilis et incorruptibilis* 14. *Possunt plures formae disparatae divinit[us] informare eande[m] materia[m]* 15. *Non dantur formae substantiales sibi essentialiter subordinatae in eodem composito* 16. *Ne[que] partiales* 17. *sicut nec forma corporitatis distincta* 18. *Materia et forma sunt unum [per] unionem distinctu[m]* 19. *quae est entitas modalis* 20. *Potest ars efficere opera naturae* 21. *Causa nequit causare dum n[on] e[st]* 22. *Potest aliquid absolu[m]? se ipsu[m] producere quoad secundu[m] esse* 23. *Duae causae totales possint influere in eunde[m] effectu[m] divinit[us]* 24. *Virt[us] causativa finis est bonitas* 25. *Causalitas causae efficientis est actio* 26. *Non recipitur in agente sed in passo* 27. *Actio creativa instrumentaliter com[m]unicari potest creaturae* 28. *DEUS non est causa peccati* 29. *Agentia naturalia habent determinanta[m] sphaera[m] activitatis* 30. *Non datur infinitum creatu[m] in essentia* 31. *Repugnat creatura [per]fectissima* 32. *Sicut et infinitivu[m] in multitudine,*

aut magnitudine 33. Corp[us] formaliter e[st] in loco per ubicatione[m] modaliter su[per]additu[m]

34. Non possu[n]t duo corpora naturaliter esse in eodem loco 35. possunt divinit[us] 36. Potest unu[m] corp[us] absolute esse in duob[us] locis 37. Non datur vacuum 38. Continuu[m] n[on] co[m]ponitur ex meris indivisibilib[us] 39. Mund[us] n[on] potuit esse ab aeterno 40. Caeli sunt corruptibiles 41. Non datu[r] resolutio usqu[e] ad materia[m] prima[m] 42. Intensio fit p[er] grad[us] homogeneos 43. Anima est act[us] prim[us] corporis potentia vita[m] habentis 44. In generatione hominis datur animaru[m] suc[c]essio 45. Sanguis n[on] vivit 46. Distinctio consistit in praedicato positivo ut exclusivo 47. Dantur praecisiones objectivae 48. Termin[us] n[on] est pars relatio[n]is 49. Ens n[on] potest praescindi a differe[n]tiis 50. DEUM dari demon[n]strat Philosophus

Překlad:

1. Logika je věda 2. Pojem neexistuje ve skutečnosti 3. vzniká jen prostřednictvím rozumu 4. Neexistuje skutek pravdivější než jiný 5. Jeden skutek může z pravdy přejít v lež a naopak 6. Jsou tři možnosti vzniku přirozeného těla 7. ve skutečnosti jsou jen dvě 8. Existuje prvotní hmota 9. je to čistě fyzická síla 10. má metafyzický původ 11. nemůže přirozeně existovat bez veškeré formy 12. může z božského popudu 13. je nezroditelná a věčná 14. Různé protikladné formy mohou z božského popudu vytvořit stejnou látku 15. neexistují substanciální formy sobě v zásadě podřízené v témže uspořádání 16. ani částečné 17. ani odlišná forma tělesnosti 18. Látka a forma jsou jedno odlišné v jednotě 19. což je subjekt modální 20. Umění dokáže vytvořit díla přírody 21. Příčina nemůže působit, pokud neexistuje 22. Může něco absolutního stvořit samo sebe co do bytí 23. Dvě účinné příčiny celkové by mohly z božského popudu vyústit týmž výsledkem 24. Síla působící k cíli je bonita 25. Kauzalitou působící příčiny je akce 26. Není přijímána v činném subjektu, ale v pasivním 27. Tvořivá činnost může být zprostředkovaně svěřena stvoření 28. Bůh není příčina hříchu 29. Přirozené činné subjekty mají vymezenou sféru aktivity 30. Neexistuje nekonečné stvořené v bytnosti 31. Odporuje tomu nejdokonalejší stvoření 32. A také nekonečné co do množství nebo velikosti 33. Tělo existuje v místě formálně prostřednictvím přidaného místního vztahu 34. Dvě těla nemohou existovat přirozeně v témže místě 35. mohou z božského popudu 36. Jedno tělo může dokonale existovat na dvou místech 37. Neexistuje prázdnota 38. Nekonečné se neskládá z čistě nedělitelných (částí) 39. Svět nemohl existovat od věčnosti 40. Nebesa nejsou věčná 41.

Neexistuje rozlišení až k prvotní hmotě 42. Zesilování (kvality) se děje stejnorodými kroky 43. Duše je první akt těla majícího schopnost života 44. Při zrození člověka existuje následnictví duší 45. Krev není živá 46. Odlišnost spočívá v predikátu pozitivním a exkluzivním 47. Existují objektivní přesnosti 48. Termín není součástí vztahu 49. Jsoucnost nelze oddělit od rozdílnosti 50. Filosof dokazuje existenci Boha

7.4.2. Ikonografický rozbor

Tato bohatá figurální kompozice se odehrává v chrámu, v jehož pozadí jsou patrné stromy. Do prostřední části grafického listu byla umístěna hlavní dějová linie, tudíž se zde nachází nejvíce vyobrazení osob a personifikací. Hlavní linie je vymezena dvěma sloupy, které vystupují z chrámu do popředí. Po stranách chrámu se nacházejí další dvě scény. V horní části jsou vyobrazena antická božstva. Naopak dolní část byla věnována textu.

Císař Josef I. sedí na trůnu pod baldachýnem s čabrakami v prostřední části scény na levé straně (Obr.7.T). Trůn je v chrámu vyvýšen. Josef I. má na hlavě paruku, jenž mu sahá do poloviny zad. Císař je oděn do brnění s dlouhým krajkovým límcem a pláště. Přes levé předloktí a koleno má přehozený tento plášť. Jeho zobrazení vyvolává dojem oficiálního panovnického portrétu. Velitelskou holí v pravé ruce poukazuje na globus/ říši. Římskou korunu a žezlo předkládá před císaře na polštáři osoba služícího. Mladý hoch směřuje svůj pohled na císaře.

Na pravé straně uprostřed chrámu je znázorněn velký globus, kolem kterého stojí pět ženských postav a jedna osoba malého chlapce. Globus je lemován vavřínovým věncem. Žena na levé straně pozvedá kalich směrem k císaři. Nad kalichem jsou zobrazena písmena IHS jako symbol řádu Tovaryšstva Ježíšova a představuje tak jezuitskou Víru vzdávající hold císaři. Víra v levé ruce drží u globusu měřidlo. Vedle Víry stojí žena s rouškou na hlavě a žezlem v ruce. Patrně se jedná o vyobrazení Doktríny. Představuje ženu ve zralém věku, protože k učení doktríny je třeba hodně času. Žezlo v ruce symbolizuje dominanci doktríny.¹³¹ Třetí žena drží v rukou konce olivové snítky, jenž obklopuje globus. Jedná se o personifikaci Míru, který ovládá symbolicky celý svět. Žena držící v ruce žezlo, jenž je symbolem autority a sklánějící se nad globem s okem, představuje Boží prozřetelnost, jež panuje nad celým světem,

¹³¹ Viz Ripa (pozn. 8), s. 83.

který je zde zastoupen globem.¹³² Pátá žena má na sobě antické brnění a helmu, což by mohlo odkazovat na Athénu, bohyni Války a Moudrosti. Její tvář je natočena k žezlu Boží prozřetelnosti. Žena klečí u globu, který obepíná rukama a po její pravé straně se nachází sud. Na levé u nohou Víry stojí putti s kompasem, který drží u globu. Sřelka ukazuje na sever a je tedy dobře patrné že globus ukazuje mír mezi Evropou a Osmanskou říší. Díky těmto atributům se ovšem nejedná o Athénu, ale o ženu, která představuje Evropu.¹³³ Nad globus pozvedají dva putti portrét otce císaře Josefa I., císaře Leopolda I. jenž je lemován po obou stranách palmovými ratolestmi. Podle pohledu andělů nesou portrét k nebesům. Leopoldův portrét je korunován vavřínovým věncem vítězství a lemován palmovými ratolestmi. Věncem drží nad císařovým portrétem rakouská orlice, naopak mládě orlice jen je umístěno nad žezlem Bellony a symbolicky je nad hlavou Leopoldova syna císaře Josefa I. Myslím si, že vyobrazení by mohlo představovat oslavu císaře Leopolda I., jenž vyhrál válku proti Osmanské říši, jelikož je jeho portrét nesen právě nad globem, zobrazujícím tuto stranu světa a oslavu jeho syna Josefa I., jež tento mír nadále zachoval.

³⁴(Obr. 7.T)

Čtyři ženské postavy přichází k trůnu, aby vzdaly hold císaři (Obr.8.T). Každá žena je oděna do různého typu oděvu. První z žen má límeček a korunu z peří. Plášť

¹³² Michal Šroněk, *Slovník personifikací*, Ústí nad Labem – Praha, 1979 – 2009, s. 3.

¹³³ Viz Ripa (pozn. 8), s. 102.

¹³⁴ Legenda: 1. Císař Josef I., 2. Víra, 3. Doktrína, 4. Mír, 5. Boží prozřetelnost, 6. Evropa.

působí vlajícím dojmem, žena jej má přehozený přes pravé rameno. V pravé ruce drží uzdu od velblouda, kterého přivádí sebou. Levou ruku má na límci a její pohled směřuje do chrámu. Žena představuje tedy vyobrazení Asie, jež se vyznačuje peřím a především zvířaty, která jsou typická pro tento světadíl, čili velbloud.¹³⁵ Žena vyobrazena z profilu a jejíž pohled směřuje. Její pleť je tmavá a zcela jiných rysů než u ostatních tří žen. V ruce drží slunečník, její oděv je pruhovaný. Perly zdobí čepce ve tvaru turbanu, jenž je nad čelem zdoben sponou s peřím. Světadíl Afriky je představován díky orientálnímu oděvu touto ženou.¹³⁶ S rohem hojnosti v levé ruce přichází třetí z žen. Její oděv je zcela prostý, zahalená má i ramena, přes levé má přehozený rozevlátý plášť. Pravou rukou poukazuje na svoji hrud'. V levé ruce svírá stuhu zdobenou šperky, beránek, kterého přivádí, by mohl podle olivové větvičky v ústech představovat mír. Vedle zmíněného beránka stojí lev s mečem, který je ovinut beránkovou větvičkou. Vyobrazení by mohlo představovat mír v boji, což dokládá nápis *Stabit ovis sociata leoni* - [Ovce bude stát spolu se lvem]. Žena svůj pohled upírá právě na tyto dvě zvířata. Tato žena by mohla představovat Hojnost, jejímž atributem je roh hojnosti.¹³⁷ Beránek, kterého přivádí, by mohl představovat tedy mír, jenž souvisí s obdobím hojnosti v zemi. Čtvrtý světadíl je zastoupen ženou, která má na hlavě vlající závoj, její zrak směřuje k Hojnosti, která stojí mezi Afrikou a Amerikou. Žena drží v pravé ruce šňůru perel a větev. Posledním světadílem tedy je Amerika.¹³⁸ Umístění Asie v popředí by mohlo mít ten důvod, že se tento světadíl klaní císaři, protože Osmanská říše byla poražena ve válce Rakouskem.

Světadíly vzdávají poctu císaři a jeho říši, kterým přináší dary, což potvrzuje i nápis před vyobrazením postavy Asie: *AMabili terrae DeLICio* (MDCLLIII=1704) - [Líbezné zemi k potěše 1704]. V tomto roce došlo také k potlačení uherského povstání u Trnavy. Je tedy možné, že lze oslavu císařovy vlády přičíst i k této události.

¹³⁵ Ibidem, s. 104.

¹³⁶ Viz Ripa (pozn. 8), s. 103.

¹³⁷ Ibidem, s. 34.

¹³⁸ Ibidem, s. 105.

¹³⁹(Obr. 8.T)

Nalevé straně se nacházejí dva muži, kteří pracují s kladivem a srpem (Obr. 9.T). Muž otočený zády v zástěře s palicí v rukou nad hlavou představuje patrně kováře. Polonahý muž drží v rukou srp na kovadlině. Nápis na kovadlině udává *Me pax placidos conflabit in usus Martial[is]* - [Mír mne naučí pokojným zvykům Martialis]. Tedy díky míru v zemi lze vést pokojný život se všemi zvyky. Nápis lze také chápat tak, že mír v zemi má vliv na činnost a návyky lidu. Vlivem míru se mění návyky lidí, které měl ve válce a lidé se tudíž nyní stávají lepšími. Tuto domněnku by mohl potvrzovat i nápis u meče, jenž je umístěn u nohou mezi oběma muži. *Agricolae nunc sum militis ante fui. Martial[is] l[iber] 14 Epigr[ammata] 34* - [Nyní náležím rolníku, patřival jsem vojáku. Martialis Epigramy kniha 14, 34]. Scéně přihlíží třetí muž v pozadí mezi sloupy chrámu, který drží v ruce patrně část násady srpů. V popředí před muži sedí muž na děle, které jako nástroj války s kladivem a srpem ničí.

Osobě defendenta hraběti Josefu z Hallweil byl vyhrazen prostor vedle Evropy, jenž se sklání u globu (Obr. 10.T). Hrabě drží v pravé ruce text, jenž oznamuje, kde a kdy bude složena zkouška. Po pravé straně od hraběte sedí putto, který je k němu natočen čelem. Putti sedí na plášti a v levé straně drží medailon s křídly, který představuje erb Pyšelí, z nichž pocházeli hrabata z Hallweil.¹⁴⁰

¹³⁹ Legenda: 8. Asie, 9. Afrika, 10. Mír a Hojnost, 11. Amerika.

¹⁴⁰ <http://www.wappenbuch.com/A129.htm>, vyhledáno 21. 3. 2015.

¹⁴¹(Obr.9.T)

¹⁴²(Obr. 10.T)

U císařova trůnu se nachází žena s vavřínovým věncem na hlavě (Obr. 11.T). Pravou stranou těla se sklání ke kartuši s nápisem *NON SIC EXCUBIAE NON CIRCUMSTANTIA TELA UT TUTATUR AMOR Claud[hnus]* - [Ani hlídky, ani okolostojící kopí nechrání tak jako láska. Claudianus]. Levou rukou svírá vavřínem ovinuté žezlo, na jehož hlavici tvoří srdce, na kterém stojí mládě orlice. Žena má pod pravou nohou kyrys s nápisem *Iam trabeam Bellona gerit* - [Již Bellona nosí slavnostní roucho]. Ve štítu je vepsáno *Parmamque removit* - [A štít odložila]. Text pod levou nohou *Parmamque removit et galeam Claud[ianus] De 4. cons [ulatu] Honorii* - [A štít odložila a přilbu]. Jedná se tedy o Bellonu, italskou bohyni války,¹⁴³ která již není oděna do brnění, ale naopak do slavnostního oděvu, díky ukončení války a stávajícímu míru v zemi. U kartuše, kterou má Bellona ve své pravé ruce se nachází putti, který drží v rukou její zbroj a meč. Druhý putto, na pravé straně od Bellony, si nasazuje její přilbu na svoji hlavu, což by mohl být náznak k tomu, že boj je u konce a Bellona tedy zbroj nepotřebuje.

¹⁴¹ Legenda: 12. Přeměna nástrojů války na pracovní náčiní.

¹⁴² Legenda: 13. Hrabě Josef z Hallweil s erbem Pyšelí.

¹⁴³ Viz Ovidius, s. 456.

¹⁴⁴(Obr. 11.T)

Kartuši v dolní části grafického listu přidržuje ženská a mužská postava (Obr. 12. T). Na levé straně se jedná o pololežící ženu. V levé ruce, ve které přidržuje kartuši, svírá hořící srdce, které symbolizuje nekonečnost lásky¹⁴⁵ a v pravé čtyři erby zemí říše. Patrný je znak českého království s dvouocasým lvem. Další dva erby jsou vyobrazeny vedle kartuše na levé straně. Podle znaku a koruny svatého Štěpána jde o Uhersko, orlice naopak představuje znak Slezska. Pod erby se nachází toulec a šíp, které by mohly představovat cestu,¹⁴⁶ díky níž dosáhla monarchie hojnosti, na druhé straně pak u nohou ženy roh hojnosti nad nímž je nápis *BELLARIA PACIS* - [Sladkosti míru]. Roh hojnosti je naplněn vavřínovým věncem, palmovou ratolestí, mincemi a šperky. Domnívám se, že by se tedy mohlo jednat o personifikaci míru a hojnosti monarchie.

Mužská postava na pravé straně kartuše je oděna do antické zbroje a v pravé ruce má svazek blesků, levou rukou se naopak dotýká kartuše. Svazek blesků je atributem řeckého boha Dia, ovšem zde se jedná o vyobrazení Velkoleposti. Ta představuje muže jako Alexandra Velikého ve zbroji. Svazek blesků drží v ruce, jelikož když jej portrétoval Apellés přiřadil mu tento symbol krále bohů. Dalšími atributy Velkoleposti jsou právě válečné trofeje, které se nacházejí u jeho nohou a které ničí svazkem blesků.¹⁴⁷ Nad nimi je nápis *POMA DISCORDIAE* - [Plody sváru]. Tyto plody tedy ničí blesky Velkolepost, aby tak patrně panující mír v zemi trval co nejdéle.

¹⁴⁴ Legenda: 14. Bohyně války Bellona.

¹⁴⁵ Viz Šroněk (pozn. 132), s. 9.

¹⁴⁶ Ibidem.

¹⁴⁷ Viz Ripa (pozn.8), s. 56.

¹⁴⁸(Obr. 12.T)

Na levé a pravé straně v pozadí chrámu jsou vždy dva výklenky, v nichž jsou zobrazeny čtyři mužské osoby s korunami na hlavě a brněním či korunovačním jablkem. Domnívám se, že by se mohlo jednat o předky císaře Josefa I. V kladí nad za císařem je nápis *PACATUMQUE REGET PATRIIS VIRTUTIBUS ORBEM* - [Otcovskými ctnostmi bude vládnout v míru žijícímu světu]. Tedy císař Josef I. díky ctnostem svého otce a předků bude vládnout své říši, v níž panuje mír.

V horní části chrámu sedí v oblacích pět žen (Obr. 13.T). První žena na levé straně drží v pravé ruce sloup a meč s rukou v ruce druhé. Oděna je do antického šatu a na hlavě má přilbu s peřím a se lvem. Ženy pohled směřuje na sloup, jež drží v pravé ruce. Pod pravou nohou, jež mírně pozvedá, lze vyčíst *In Industria Fortitudo* - [V píli síla]. Žena je tedy vyobrazena jako Síla, sloup je symbolem stability a pevnosti, nejsilnější zvíře lev na přilbě představuje šelmu, která přemýšlí v boji. V Síle je propojenost fyzické a duševní síly.¹⁴⁹ Z profilu vyobrazena žena shlíží do zrcadla, jež drží v levé ruce a opírá jej o koleno. Had vyobrazený pod zrcadlem upírá svůj zrak rovněž do zrcadla. Žezlo s okem má žena volně opřené v klíně a přidržuje si jej pravou rukou. Tyto atributy patří Moudrosti a Předvídavosti, jak dokládá mimo jiné text u pravé nohy *In Consilio Prudentia* - [V rozhodování opatrnost]. Atribut zrcadla znamená, že Předvídavost hledí nejen zpět do minulosti, ale i do budoucnosti. Stejnou rychlostí jako se při útoku rozhoduje had, volí předvídavý člověk.¹⁵⁰ Symbol žezla je součástí alegorie Moudrosti.¹⁵¹ Prostřední žena se oblaku dotýká lehce pravou nohou a spíše se vznáší. Její pohled směřuje směrem dolů na císaře Josefa I. Znak Boží prozřetelnosti drží v levé ruce, právě v místě kde se na zvěrokruhu nachází znamení Lva, ve kterém se narodil císař Josef I. Za znakem je vyobrazeno uprostřed nad chrámem na pozadí slunce s rozvíjejícími se paprsky. Prstem pravé ruky poukazuje na znamení Vah. Nápis uprostřed zvěrokruhu *BeLLa DIrIMet steLLa Iosephi*

¹⁴⁸ Legenda: 15. Alegorie Hojnosti a Míru, 16. Velkolepost.

¹⁴⁹ Viz Ripa (pozn. 8), s. 167.

¹⁵⁰ Ibidem, s. 197.

¹⁵¹ Viz Šroněk (pozn. 132), s. 11.

PaCIjICa portenDens IMperIa - [Války ukončuje hvězda Josefova věštící v míru žijící říše 1704], se váže k potlačení povstání u Trnavy a vyhrané bitvě u Höchstädtu.¹⁵² Tento zvěrokruh drží v ruce vznášející se anděl, jenž je vyobrazen zády a jeho tvář je ze scény odvrácená, zachycena pouze z profilu. Směr andělova pohledu nelze proto přesně odhadnout, je zaznamenán v pohybu se skloněnou hlavou na zem, což dokresluje i směr jeho vlajících vlasů. Ovšem andělovo pravé křídlo se protíná s křídlem orlice, která drží portrét císaře Leopolda I. Meč v pravé ruce ovinutý vavřínem a žezlo jsou atributy další ženy. *In Amore et Timore Temperantia* - [V lásce a strachu umírněnost], je nápis nad mečem této ženy, která představuje Umírněnost.¹⁵³ *Amore et Timore* je heslo císaře Josefa I., díky lásce a strachu dochází k umírněnosti člověka. Způsob naklonění hlavy a celkového vyobrazení budí dojem, že žena je zachycena v okamžiku rozhovoru spolu s poslední ženou, jejíž tvář je zobrazena z profilu. Meč v pravé ruce si opírá mezi krkem a ramenem a snítku vavřínu pozvedá nad hlavu rukou levou. Vavřín svírá pouze mezi palec a ukazováček. Za jejími zády jsou z poloviny vyobrazeny váhy a u nohy nápis *In Amore vel Timore Iustitia* - [V lásce či strachu spravedlnost]. Opět heslo císaře Josefa I. doplněné o vyobrazení Spravedlnosti. Zachovat tedy spravedlnost v lásce i strachu. Spravedlnost nikdy neváhá vykonat trest, proto je vyobrazena s mečem a pomocí vah každému odměří každému po jeho zásluze.¹⁵⁴

Pod Kardinálními ctnostmi uprostřed se vznáší anděl s deskami a brkem. Jeho pohled směřuje právě nahoru k sedícím ženám. Nápis na andělových deskách představuje *Prudentia, Fortitudo, Temperantia, Iustitia, Sum[m]a Sum[m]arum Virtutu[m]* - [Opatrnost, Síla, Zdrženlivost, Spravedlnost, nejvyšší z nejvyšších ctností]. Je tedy patrné, že anděl zaznamenává na desku ctnosti, které se nad ním vznáší.

¹⁵² Viz Čornejová (pozn. 5), s. 130- 131.

¹⁵³ Viz Ripa (pozn. 8), s. 149.

¹⁵⁴ Viz Šroněk (pozn. 132), s. 16.

¹⁵⁵(Obr. 13.T)

Chrám je ukončen balustrádou a na levé a pravé straně v pozadí jsou vyobrazeny dvě mužské postavy. Muž nalevo s čepcem na hlavě se dívá dalekohledem, jenž drží v pravé ruce do nebe. Přes balustrádu je pod mužem přehozena látka s nápisem *An caelum Mars sol[us] habet? Lucan[us] 1. bell[um] civ[ile]* - [Což nebe vlastní Mars sám? Lucanus Občanská válka (Pharsalia) 1. Kniha]. Mars je bůh útočné války a muž se tedy dívá do nebe, zda jej nevlastní tento bůh a neodehrává se v zemi válka. Odpověď na tuto otázku je vyobrazena uprostřed univerzitní teze. Jak bylo poukázáno dříve, válka je nyní ukončena hvězdou míru císaře Josefa I., na jehož straně je i sama Boží prozřetelnost.

Druhý muž na pravé straně troubí na trubku, ze které vlaje prapor s nápisem *Fessi Suspiria Martis Claud[ianus] 3. Stylic[honis]*- [Claudianus Stilicho 3. Kniha- (Konejšíš) vzdechy znaveného Marta]. Tudiž Mars je již válkou znaven a došlo k jejímu ukončení.

Prostor chrámu je členěn dvěma do popředí vystupujícími sloupy. Na římsě chrámu jsou v horní části na každé straně putti, jenž vystupují do popředí. Na levé straně putti svírá v rukou snop klasů a shlíží na císaře (Obr. 14.T). V pozadí za ním, se nachází další snopy klasů, trsy vinné révy jsou rozmístěny okolo puttiho v popředí. Putto na druhé straně má za sebou předměty vztahující se k válce, luky, šípy, trubky, prapory, přilbu ale také turecký turban (Obr. 15.T). Je možné, že předměty, jenž umělec použil u obou putti, se vztahují každý k osobám v diagonále pod

¹⁵⁵ Legenda: Kardinální ctnosti: 17. Síla, 18. Opatrnost, 19. Boží prozřetelnost, 20. Zdrženlivost, 21. Spravedlnost.

nimi. Tak aby došlo k tematickému propojení celkového rámce. Pod chlapcem s klasy je vyobrazena právě žena s rohem hojnosti. Na druhé straně pak k předmětům války za druhým putti se vztahuje bůh Zeus s blesky na pravé straně kartuše v dolní části grafiky.

Pod balustrádou v metopách u kompositních hlavic na levé a pravé jsou dva medailony, nacházející se pod oběma putti. Medailon na levé straně je doplněn o hroznové trsy a klasy. Obraz tvoří růžový keř s hvězdami a helmicí. Páska vycházející z vázy, kde jsou klasy, obsahuje nápis FRUCT[US] BELLI PAX - [Plodem války je mír] (Obr. 17.). Druhý medailon je doplněn o válečné náčinné prapory a trubku. Obrázek tvoří meč zabodnutý v zemi, z něhož vyrůstá vavřík a dělo, z něhož rostou granátová jablka a šíp. Páska ve spodní části RADIX PACIS BELLA - [Války jsou kořenem míru] (Obr. 18.). Tudíž symboly míru/ rostliny vyrůstají z války/ meče a děla. Pravá a levá diagonála chrámu, jenž je tedy tvořena sloupy představuje pomyslné rozdělení grafiky na část míru na levé straně a část války na straně druhé.

¹⁵⁶(Obr. 14.T)

¹⁵⁷(Obr. 15.T)

¹⁵⁶ Legenda: Vyobrazení hojnosti a míru: 23. Což nebe vlastní sám Mars?, 24. Putto s klasy a vinnou révou, jako plody hojnosti, 25. Emblém- Plodem války je mír.

7.4.3. Volba námětu glorifikace panovníka objednavatelem

Na této univerzitní tezi je oslavována vláda současného a budoucího míru v zemi císaře Josefa I. díky jeho vlastnostem, jenž zdědil po svých předcích, a jelikož je ke své vládě předurčen Boží prozřetelností. Jeho vláda je tak slavná, že se mu klaní všechny světadíly a i antická božstva jsou mu nápomocna v jeho činech, díky nimž dosáhl nejen míru v zemi, který přispěl k tomu, že se lidé stali lepšími. Je možné, že Josef z Hallweil si vybral motiv oslavující císaře Josefa I. záměrně, jako poděkování císaři. Panství Pyšely, které vlastnili hrabata rodu Hallweil bylo povýšeno v roce 1703 na město na základě žádosti hraběte Františka Antonína Hallweil.¹⁵⁸ Ovšem žádosti vyhověl císař Leopold I., který vládl až do roku 1705. Proč je tedy na univerzitní tezi oslava císaře Josefa I. a ne Leopolda I.? Myslím si, že je de možná snaha nejen vzdát vděk, ale i připomenout se či zalíbit.

7.5. Slavná vláda císaře Josefa I.

1709, Praha, mědiryt na papíře, rozměr listu 1930 x 1425 mm, rozměr tisku 1870 x 1410 mm. číslo 522.

Sign.: *J.J. Thumern del., Balthasar von Westarhaut Anverp. Scul. Pragae*¹⁵⁹

Byla vytvořena pro pana Víta Eusebia Timothea Karla Trauthsona hraběte z Falkensteinu a jeho bratra Michaela Víta Firminea Trauthsona v roce 1709 (Obr. 1.), (Obr. 2.), (Obr. 3.). Následující text je umístěn v kartuši, která se nachází ve spodní části grafického listu uprostřed na rozhraní mezi obrazovou a textovou částí (Obr. 4.).

7.5.1. Rozbor textové části

/1/ kartuš

THESES PHILOSOPHICAE, Quas In Alma, Caesarea, Regia, Celeberrima ac Antiquissima Carolo Ferdinanda Universitate Pragensi Illustrissimus, Reverendissimus ac Doctissimus Dominus Dominus Vitus Eusebius Timotheus Carolus Trauthson S[acri] R[omani] I[mperii] Comes in Falkenstein L[iber] B[aro] in

¹⁵⁷Legenda: Vyobrazení předmětů války a míru: 26. Vzdechy znaveného Marata, 27. Putto s předměty války, 28. Emblém- Války jsou kořenem míru.

¹⁵⁸http://www.biblioteka.cz/pdf/periodika/podblanikem/35/03/11_12.pdf, vyhledáno 21. 3. 2015.

¹⁵⁹Viz Fechtnerová (pozn. 28), s. 675.

Sprechenstein et Schroffenstein, Dominus in Matrey etc. Cathedr[alis] Eccle[siae] Passaviensis et Olomuc[ensis] Canonicus, Philosophiae Magister Illustrissimus, Reverendissimus ac Doctissimus Dominus Dominus Michael Vitus Firminus Trauthson, S[acri] R[omani] I[mperii] Comes in Falkenstein L[iber] B[aro] in Sprechenstein et Schroffenstein, Dominus in Matrey etc. Cathedr[alis] Ecclesiae Passaviensis Canonicus Philosophiae Magister Praeside Reverendo ac Doctissimo P[at]re Ioanne Absolon Societate IESU AA.[rtium] LL.[egum] et Philosophiae Doctore ejusdemq[ue] in eadem Universitate Professore Regio, Publico et Ordinario Nec non Inclytae Facultatis Philosophicae Seniore Defendendas susceperunt. Anno MDCCIX. Mense Die Meridiem.

Překlad:

Filosofické teze podané k obhajobě na milosrdné císařské, královské, přeslavné a prastaré Karlo-Ferdinandově universitě nejjasnějším, nejctihodnějším a veleučeným pánem, panem Vítem Eusebiem Timotheem Karlem Trauthsonem, Svaté říše římské hrabětem z Falkensteinu, svobodným pánem ve Sprechensteinu a Schroffensteinu, pánem v Matrey atd., kanovníkem katedrálního kostela v Pasově a Olomouci a magistrem filosofie, a nejjasnějším, nejctihodnějším a veleučeným pánem, panem Michaelem Vítem Firminem Trauthsonem, Svaté říše římské hrabětem z Falkensteinu, svobodným pánem ve Sprechensteinu a Schroffensteinu, pánem v Matrey atd., kanovníkem katedrálního kostela v Pasově, magistrem filosofie, pod vedením ctihodného a veleučeného otce Jana Absolona z Tovyřstva Ježíšova, magistra svobodných umění, doktora práv a filosofie a královského, veřejného a řádného profesora téže university a seniora slavné filosofické fakulty. Léta 1709.

Defendenti bratři z Falkensteinu jsou vyobrazeni na tezi nad prostřední kartuší uprostřed. Každý z hrabat drží v levé ruce dedikační text (Obr. 5.), jenž je rozdělen do dvou částí. Text je věnován císaři Josefu I. a oslavuje vládu císařovu i jeho předků, slávu císařské říše a dobytí Landavy, Osmanské říše, či válečné úspěchy v Uhersku, Transylvánii, Tyrolsku, Hispánii, Bavorsku, Itálii a Belgii.

/2/

Augustissime ac Clementissime CAESAR, Augustissimae Majestati Tuae humillimo deferimus homagio Imperium Gloriosum Victoriosum, Pacificum, et Orbi proponimus spectandum, aestimandum, adorandum. Imperium sane gloriosum in quatuordecim Augustissimis Serenissimae Domus Austriacae Majoribus, im[m]o maximis Romanis Imperatoribus, quibus Divina et benevola in Austriacam Domus Providentia e tot Regnis confoederatum Orbem plurib[us] Saeculis tradidit tradetq[ue] gubernandum cu[m] sponsione perpetua: His ego nec metas rerum, nec tempora pono: Sancitum Coelo est: Austria erit in Orbe ultima. Imperium aestimamus Victoriosum: dum aetate[m] Tuam non an[n]orum sed longo Victoriaru[m] computamus numero: Concludo Triumphorum iliadem; in lineis coarcto imensa Victoriarum Spatia. Aetate Tua et Auspiciis defensum stat Imperiu[m], liberata Vien[n]a saepius ad internecionem profligata Barbaria, caesa Perduellio, erepta Hungaria, tributaria Transylvania, emancipata Tyrolis, subacta Bavaria, recepta Italia, erectum Belgium, sublevata Hispania. Has Victoriaru[m] palmas publicis circumferimus manibus, et Tuae Vindici deferim[us] Majestati sed sine fine triumphos Spes spondet Caesarq[ue] dabit Augustissimus IOSEPHUS

Překlad:

Nejvznešenější a nejmilostivější císaři, Tvému nejvznešenějšímu majestátu nejponíženěji odevzdáváme do poddanství slavnou, vítěznou a mírotvornou říši a předkládáme ji světu k zhlédnutí, ocenění a obdivu. Říši vskutku slavnou díky čtrnácti nejvznešenějším předkům nejjasnějšího domu rakouského a dokonce největším římským císařům, jimž božská prozřetelnost laskavá vůči domu rakouskému k vládě na mnohá staletí předala a předá svět složený z tolika království s věčným příslibem: Těmto nestanovím hranice fyzické ani časové. Je posvěceno nebesy: Rakousko bude ve světě nejvyšší. Říši oceňujeme jako vítěznou, pokud tvůj věk měříme nikoli počtem let, ale velkým počtem vítězství. Uzavírám báseň o triumfech. Do řádků směštnávám nesmírnou velikost vítězství. Říše trvá za Tvého věku a pod Tvou ochranou: po osvobození Vídně častěji až k úplnému zničení poražena Barbarie, potrestána zrada, vyrvány Uhry, zpoplatněna Transylvánie, osvobozeny Tyroly, podmaněno Bavorsko, přijata Itálie, ustavena Belgie, podpořena Hispánie. Tyto symboly vítězství dáváme na vědomí veřejně všem a odevzdáváme Tvému majestátu,

osvoboditeli. Naděje slibuje vítězství bez konce a nejvznešenější císař Josef je uskuteční.

Imperium adoramus Pacificum in Te sole Augustissimo, in solio Tuo serenissimo a quo Europa beneficos praestolatur influxus, per quo ferrea bellorum seges in amabilem pacis messem maturescat: Martis clava effrondescat in laureas triumphorum. Im[m]o jam nunc Virtute comite, Fortitudine adstite laureatus Austriae Mars Tuae Felicitati erigit colossu[m]: in cujus propyleo devicta pendet landavia primu[m] futurae pacis fundamentum, Augustissimae fortitudinis iteratum monumentum. His supereminet Tuis Auspiciis ad futura, Domesticis provecta columbis laurigera Pax, clavi aurea patulas hactenus Jani fores obseratura: nunquam enim gloriosior constantiorque spectatur pacis praesentia quam spirantibus Austris Augustissimis Austriae favoribus. In his Clementissime et Augustissime Caesar Tuam adoramus Majestatem, Austriacum veneramur Imperium ac simul Studia Philosophica, Vitam, Sanguinem Nosq[ue] totos pulchro Austriacae Domui semper fidelium Majorum nostrorum exemplo Tuae consecramus Clementiae, dedicam[us] Benevolentiae. Gemini eramus Trauthsonii Fratres, qui in thesib[us] Ph[i]l[osoph]icis Imperium Austriacum Gloriosum Victoriousu[m], Pacificu[m] propugnarem[us]; at ecce! caelu[m] nuperrime unum evocavit, ut apud Majestatem divinam perpetu[us] staret Orator pro sua Caesarea Majestate: Ego remansi solus qui starem caderemq[ue] in publico sapientiae theatropro Augustissima Majestate aeternum subjectissimus Vitus Trauthson Comes in Falckenstein (Obr. 6.)

Překlad:

Oslavujeme mírotvornou říši v Tobě, nejvznešenějším slunci, v Tvém nejjasnějším trůnu, od něž Evropa očekává blahodárné vlivy, díky jemuž kůž železná setba zbraní dozraje do sklizně milovaného míru. Martova hůl se zelená listím ve vavřín triumfů, ba dokonce již nyní rakouský Mars věnčený vavřínem v průvodu Statečnosti a s Udatností po boku vztyčuje pomník Tvé Štěstěně, v jehož bráně visí přemožená Landavia (Landau), první základ budoucího míru, opakovaná připomínka nejvznešenější statečnosti. Nad nimi ční pod Tvou vládou pro budoucnost vavřínem věnčený Mír, nesený domácími holuby, hodlající zlatým klíčem uzavřít až dosud otevřené dveře Janova chrámu; nikdy se totiž nespátřuje slavnější a stálejší přítomnost míru než za vanutí jižních větrů, nejvznešenějších příznivců Rakouska. Tím opěvujeme

Tvůj majestát, nejmilostivější a nejvznešenější císaři, ctíme rakouskou říši a zároveň studia filosofie; život, krev a nás celé podle krásného vzoru našich předků vždy věrných šťastnému domu rakouskému zasvěcujeme Tvé milosti a věnujeme Tvé přízni. Byli jsme rodní bratři/dvojčata Trauthsonové, kteří bychom ve filosofických tezích obhajovali slavnou, vítěznou a mírotvornou říši rakouskou. Však hle! Nebesa nedávno jednoho povolala, aby stál u božského majestátu coby věčný přímluvce za císařský majestát. Zůstal jsem sám, abych stál a padl ve veřejném divadle moudrosti. Nejvznešenějšímu majestátu na věky nejpoddanější Vít Trautson hrabě z Falkensteinu.

Z textu v kartuši a dedikačního textu je zřejmé, že teze byla vytvořena sice pro oba bratry hrabata z Falkensteinu, kteří ji měli dokonce spolu obhajovat, ale Michael Trautson zemřel a obhajoby ze zúčastnil pouze jeho bratr Vít Trautson. Tudíž je možné, že v době vytvoření teze byl již Michael Trautson po smrti, ale jeho bratr chtěl vzdát čest jeho památce a tudíž ponechal jméno v oznamovací kartuši.

Obrazová část univerzitní teze je vsazena do iluzivního rámu. Pod tímto rámem se nacházejí ve spodní části tři kartuše, do nichž je vepsán text tezí. Jejich počet, jenž musel hrabě Trautson z Falkensteinu obhájit je padesát. Zkouška se skládala z logiky, fyziky a metafyziky (Obr. 7.).

EX LOGICA

1. Logica est Scientia practica speculativa 2. Ad alias Scientias est simpliciter necessaria 3. Logica habitualis docens in actus aliarum Scientiarum influit directive 4. Objectum attributionis est recte Cognitum Logicum 5. Universale Metaphysicum fit per actum directum objective praescindentem 6. Universale logicum fit per actum reflexum comparativum 7. In actuali praedicatione manet universale 8. Species immultiplicabilis non potest esse Universalis 9. Datur actus falsior, non tamen verior 10. Potest aliquis actus de vero transire in falsum 11. Datur Enthymema in mente 12. Praemissae necessitant ad Conclusionem 13. Scientia et Opinio stant in eodem Intellectu

Překlad:

Z logiky

1. Logika je praktická spekulativní věda 2. Pro ostatní vědy je jednoduše nezbytná 3. Habituální logika formální přímo vyúsťuje v působnost ostatních věd 4. Předmětem přívlastku je dobře poznaný logický výrok 5. Metafyzická universalita vzniká objektivně rozdělujícím přímým aktem 6. Logická universalita vzniká reflexivním

komparativním aktem 7. V činné predikaci zůstává universalita 8. Nemultiplikabilní látka nemůže být universální 9. Existuje akt méně pravdivý, nikoli pravdivější 10. Nějaký akt může z pravdy přejít v lež 11. Existuje v mysli neúplný úsudek 12. Premisy nutně vedou k závěru 13. Vědění a domněnka existují v tomtéž intelektu.

EX PHYSICA

14. Corporis naturalis in facto esse sunt duo Principia ut quod intrinseca 15. Privatio est principium per se mutationis 16. Materia est pura potentia physica 17. Habet actum metaphysicum 18. Habet proprium actum entitativum distinctum a forma 19. Potest Divinitus existere sine omni forma 20. Materia prima habet appetitum aequalem ad omnes formas, adeoque non appetit magis nobiles 21. Dantur formae substantiales specie distinctae 22. Non dantur formae Substantiales partiales 23. Forma non est tota quidditas Compositi 24. Unio est entitas realiter distincta ab extremis 25. Causa debet coexistere effectui 26. Eadem res nec divinitus potest causare se ipsam quoad secundum esse 27. Substantiae et accidentia producunt alias Substantias 28. Actum non recipitur in agente 29. Actio eductiva distinguitur realiter a Causa et effectu 30. Bonitas est virtus causativa finis 31. Creaturae Rationales possunt strictissime propter finem agere 32. Implicat ut DEUS producat Creaturam perfectissimam 33. Repugnat Infinitum Creatum in essentia 34. Datur penetratio 35. Datur Replicatio 36. Ubicatio est modus 37. Non omnes partes in continuo sunt actu distinctae 38. DEUS ad omnes actus im[m]ediate concurrat 39. Non datur praedeterminatio Thomistica 40. Mund[us] non fuit nec potuit esse ab aeterno 41. Non datur Resolutio usque ad materiam primam 42. Intensio fit per gradus homogeneos 43. Anima rationalis immortalitas est naturalis

Překlad:

Z fyziky

14. Existují ve skutečnosti dva způsoby bytí přirozeného těla, a to zevnitř
15. Privace je principem změny o sobě 16. Hmota je čistě fyzická potence
17. Má metafyzický původ 18. Má vlastní transcendentální akt odlišný od formy
19. Z božského popudu může existovat bez veškeré formy 20. Prvotní látka má stejný vztah ke všem formám, takže netouží více po vznešených 21. Existují substanciální formy rozlišené podle druhu 22. Neexistují formy substanciální parciální 23. Forma není celé jsoucno složeniny 24. Sjednání je entita reálně odlišená od protikladů

25. Příčina musí existovat zároveň s výsledkem 26. Táž věc ani z božského podnětu nemůže zapříčinit sama sebe co do bytí 27. Substance a akcidenty (podstaty a případy) vytvářejí jiné substance 28. Činnost není obsažena v činiteli 29. Činnost eduktivní se reálně odlišuje od příčiny a následku 30. Dobrota je síla směřující k cíli 31. Rozumná stvoření mohou jednat co nejpřesněji účelově 32. To znamená, že bůh může stvořit dokonalé stvoření 33. Tomu odporuje nekonečné stvoření v bytnosti 34. Existuje průnik 35. Existuje replikace 36. Ubikace je modus 37. Ne všechny části jsou ve spojitém aktu rozlišené 38. Bůh bezprostředně působí ve všech aktech 39. Neexistuje tomistická předurčenost 40. Svět neexistoval a ani nemohl existovat od věčnosti 42. Zesilování (kvality) se děje stejnorodými kroky 43. Rozumová duše je přirozeně nesmrtelná

EX METAPHYSICA

44. Inter gradus Metaphysicos realiter identificatos non datur distinctio realis minor ex natura rei, sed Scotistica 45. Inter formalitates dantur praecisiones Objectivae seu formales perfectae 46. Differentiae entis non possunt objective praescindi ab ente, neque ens a differentiis 47. Unde merito dicimus, ens esse analogum 48. Subsistentia in rebus creatis est distincta et modalis entitas 49. Principium Individuationis est propria cuiusvis rei entitas 50. Datur DEUS cujus evidentem demonstrationem habet Philosophia A[d] M[aiorem] G[loriam] D[ei]

Překlad:

Z Metafyziky

44. Mezi reálně ztotožněným metafyzickými stupni neexistuje z přirozenosti věcí menší reálná distinkce, pouze scotistická 45. Mezi formálními vymezeními existují perfektní precize objektivní nebo formální 46. Diference jsoucna nemohou být objektivně odděleny od jsoucna, ani jsoucno od diferencí 47. Proto právem říkáme, že jsoucno je analogické 48. Subsistentní (trvající) ve stvořených věcech je distinkční a modální entita 49. Principem rozlišení obecného v jednotlivosti je vlastní jsoucno jakékoli věci 50. Existuje Bůh, čehož zjevný důkaz podává filosofie

Pro větší slávu Boží

7.5.2. Ikonografický rozbor

Obrazová část univerzitní teze zaujme jak velkým počtem postav, tak i jejich dynamikou. Výjev je zasazen do přírodního prostředí, což je patrné především v pozadí chrámu, kde se odehrává hlavní část scény. Horní část je věnována nebeské scenerii, která plynule navazuje na část hlavní.

Císař Josef I. je vyobrazen na levé straně grafického listu sedící na trůně, jenž je umístěn pod baldachýnem a dvěma tordovanými sloupy v pozadí, které jsou ovinuty vavřínem (Obr. 8.T). V horní části baldachýnu je nápis *Hinc Amor, hinc validum devoto Milite robur Claudian[us] de 4. Cons[ulatu] Honor[ii]* - [Odtud láska, odtud mocná síla ve zbožném vojsku, Claudianus o 4. konzulátu Honoriově]. Trůn stojí na soklech a vedek němu pět schodů, které jsou přikryté kobercem. Císař je vyobrazen jako mladý muž v dlouhé paruce, která mu sahá do horní poloviny hrudníku. Pod krkem má krajkový límec. Oděn je do brnění a hermelínového pláště, jenž má na prsou spojený sponou a který mu sahá přes stehna. Na hrudi má umístěn řád Zlatého rouna. V pravé napřážené ruce drží žezlo, jímž ukazuje před sebe. Tento typ vyobrazení císaře připomíná téměř oficiální portréty císařů stejně jako u předchozí univerzitní teze. Dvě lví hlavy, kterými je tvořen trůn mohou být symbolem moci panovníka a odkazem na Herakla, jehož kult Habsburkové uctívali. Císař Josef má levou ruku opřenou o stehno a v pravé drží žezlo jako symbol moci, jímž poukazuje na schody před trůnem.

Na každém ze schodů se nachází vždy na jedné straně putto s vavřínovým věncem na hlavě a s kartuší v ruce, jejíž rozměry zakrývají téměř celou jeho postavu. Všechny kartuše jsou zdobeny korunami. V prostřední části se vždy nachází erb země, které vládl Josef I. Po pravé straně nejbliže od císaře se jedná o tato vyobrazení: První putto u císařova trůnu drží erb s kartuší na níž je vévodská koruna. Druhý putto je zobrazen s kartuší, která je zcela stejná jako u předchozího vyobrazení, ale v erbu je vyobrazena černá orlice s korunou na hlavě. Prostřední putto nese kartuši se stejným typem koruny jako u předchozích dvou kartuší. Tento erb, na kterém se nachází dvě odstíny barvy s vertikálním světlým pruhem, představuje Rakousko. Čtvrtý putto je zobrazen pravou rukou spočívající na bohatě zdobené koruně. V erbu se nacházejí tři psi v řadě nad sebou. Poslední putto levou rukou přidržuje velmi bohatě zdobenou

korunu a pravou rukou se dotýká kartuše, na níž se nachází dvouocasý lev s korunou na hlavě. Erb tedy představuje královské Čechy.¹⁶⁰

Levá strana nejbliže od císaře Josefa: První putto nese erb s tyrolskou orlicí s korunou na hlavě. Druhý putti nese erb rozdělený na dvě části. V první je umístěno zvíře připomínající šelmu, z jejích úst jdou plameny - pravděpodobně Štýrsko. V druhé polovině erbu jde o orlici s korunou na hlavě a pruhem přes obě křídla a břicho, představující Kraňsko. Prostřední putto má erb je rozdělený na dvě pole. V prvním poli je umístěna tmavá orlice a ve druhém orlice se šachovnicovým vzorem - Slezsko a Morava. Předposlední je putto má erb se třemi lvími hlavami, druhá polovina erbu se šachovnicovým vzorem- tedy vyobrazení Dalmácie a Chorvatska. Poslední putti nese kartuši s vyobrazením Uher. Královské země tvoří čtyři erby vždy na posledních dvou schodech.

¹⁶¹ (Obr. 8. T)

¹⁶⁰ Erby zemí, kterým vládl císař Josef I. nelze přesně určit, jelikož rozloha rakouské země se vždy měnila podle politické situace. Oficiální císařský titul se všemi hodnostmi a zeměmi, které panovníkovi náležely, byl stanoven až za císaře Karla VI. v roce 1712: (Karl Vocelka, Lyne Heller, *Život Habsburků. Kultura a mentalita jeho rodu*, Praha 2011.)

¹⁶¹ Legenda: Císař Josef I. s erby zemí monarchie: 1. Císař Josef I. Habsburský, 2. Erb Rakouska, 3. Čechy, 4. Tyrolsko a Štýrsko, 6. Slezsko a Morava, 7. Dalmácie a Chorvatsko, 8. Uhry, 9. Amore/ Lásky, 10. Timore/ Bázeň.

U pravého a levého sloupu se nacházejí dvě postavy. Pravý sloup objímá levou rukou žena, jejíž hlava se opírá o sloup a v levé ruce drží plápolající srdce. Nápis na sloupu *Amore* - [Z lásky] dokládá, že žena představuje vyobrazení Lásky. Muž u druhého sloupu se nachází v pozadí mezi skupinou, která je tvořena pěti dalšími osobami. Oděn je do zbroje a hlavu opírá rovněž o sloup, mezi hlavou a ramenem má opřený meč. Na meči je vepsán nápis *Regat Imperium Terras[ue] coerceat omnes Ovid[ius] Ex Ponto* - [Ať ovládne říši a zkrotí všechny země, Ovidius Listy z Pontu]. Tento nápis se vztahuje k vládě a osobě císaře Josefa I. jehož vláda má nadále setrvat v celé říši a potlačit povstání a vyhrát války, jak tomu bylo již v minulosti před nástupem Josefa na trůn nebo v době jeho vlády.¹⁶² Nápis na sloupech představují životní heslo císaře Josefa I. *Amore et Timore* čili Láskou a bázní.¹⁶³ Sloupy baldachýnu jsou ovínuty olivovou větévkou- symbolem míru a v baldachýnu je umístěn nápis *Hinc Amor, hinc validum devoto Milite robur Claudian[us] de 4. Cons[ulatu] Honor[ii]* - [Odtud láska, odtud mocná síla ve zbožném vojsku, Claudianus o 4. konzulátu Honoriově].

Symbolickým středem dění je právě trůn s císařem, jenž je z obou stran obklopen postavami (Obr. 9.T). Největšímu počtu postav byl vyhrazen celý prostor před císařovým trůnem. Pod osobou Amora/ Lásky, jenž je vyobrazen po pravé straně císařova trůnu, stojí čtyři rozmlouvající ženy. První žena drží symbol slunce v pravé ruce v úrovni prsou, v levé ruce, která spočívá níže, drží brk a knihu, kterou si opírá o břicho. Tato žena představuje vyobrazení Pravdy, jejímž atributem je slunce.¹⁶⁴ Zkrášlení Pravda nepotřebuje a protože je její šat zcela jednoduchý, sluncem v ruce zahání chmury. K pravdě dojde člověk skrze studium, proto tedy atribut knihy.¹⁶⁵ Žena s rouškou přes hlavu svůj pohled směřuje k Pravdě, drží v ruce kříž a kalich s hostií, což jsou hlavní symboly křesťanství a tudíž jde o alegorii Víry.¹⁶⁶ Za těmito dvěma ženami stojí postava anděla, který ve své levé ruce drží hořící srdce a z hlavy mu šlehají plameny. Pravděpodobně představuje Lásku.¹⁶⁷ Za andělem se nacházejí schody, do nichž je vepsán nápis *Saecula discant Indomitum nihil esse PioClaudian[us] de 4. Cons[ulatu] Honor[ii]* - [Věky ukáží, že zbožný vše překoná,

¹⁶² Vyhraná bitva u Landavy v roce 1702, dále porážka uherského povstání z roku 1704 a ukončení války o španělské dědictví z roku 1711.

¹⁶³ Viz Hamannová (pozn. 6), s. 180.

¹⁶⁴ Viz Hall (pozn. 45), s. 372.

¹⁶⁵ Viz Ripa (pozn. 8), s. 50.

¹⁶⁶ Viz Šroněk (pozn. 132), s. 18.

¹⁶⁷ Viz Rulíšek (pozn. 119).

Claudianus o 4. konzulátu Honoriově]. Pokud tedy člověk uvěří v Boha, všechny překážky v životě překoná díky své víře. Čtvrtá žena se nachází zcela vlevo a je zachycena v pohybu s napřaženým mečem. Oděna je do šatu s pláštěm přehozeným pod pasem a přes levou ruku má rukáv ze zvířecí kůže. Žena je předkloněna a v pravé ruce drží meč, který drží za hlavou na které má přilbu s peřím a levou ruku má v bok. Žena, podle antické zbroje a meče, připomíná bohyni Athénu, která je vyobrazením Síly. Její pohled směřuje do prostoru na osoby před ní, které jsou umístěny zcela vlevo.

¹⁶⁸(Obr. 9.T)

První ženská postava je zobrazena obličejem z profilu a zády k andělovi nad ní. Místo vlasů má na hlavě klubko hadů a rysy jejího obličeje jsou nehezké (Obr. 10.T). Srdce, které pojídá, drží v pravé ruce. Postava je zachycena při útěku před trestem, během kterého se dotýká levou rukou rámu. Tato žena představuje Závist, která je ošklivá, jelikož je nepřitelem ctnosti, hadi místo vlasů představují jedovaté myšlenky a srdce je neklidné závistí, proto jej pojídá.¹⁶⁹ Muž vedle Závisti má hlavu nakloněnou na stranu. Jeho dlaň spočívá na jeho čele. O levou paži má opřenou knihu, kterou svírá předloktím a přidržuje si ji u v oblasti hrudníku, v zápěstí drží meč, který je atributem Hněvu nebo Cholerického temperamentu.¹⁷⁰ Další postavou vyobrazenou při útěku je žena s nehezkým obličejem, zamračeným výrazem ve tváři a otevřenými ústy. V pravé ruce pozvedá nad hlavu kružidlo a v levé svírá snítku cypřiše, meč má zabodnutý

¹⁶⁸Ctnosti: 11. Pravda, 12. Víra, 13. Láska, 14. Síla.

¹⁶⁹ Viz Šroněk (pozn. 132), s. 20.

¹⁷⁰ Viz Hall (pozn. 45), s. 267.

v hrudi a vlající plášť má přehozený přes pravé rameno. Žena je vyobrazena jako Zoufalství. Zlomené kružidlo představuje symbol ztráty rozumu, dýka v prsou pak symbol sebevraždy, ke které dochází zoufalý člověk a snítka cypřiše je obrazem zoufalého člověka, jenž se vzdal naděje a nezapustí již nikdy kořeny.¹⁷¹ Před Závistí se nachází na levé straně prchající muž v turbanu. Pravou dlaní se dotýká rámu a v levé napřážené ruce svírá luk s nápisem *Omnia vincit amor et nos cedamus amori*. *Virgil[ius] Eclog[ae] 10* - [Láska vše překoná, proto i my ustupme lásce. Vergilius Eklogy 10]. Všechny prchající postavy v této části grafického listu zachyceny, ustupují před nastupující láskou, která překoná vše i Zoufalství a Závist. Osoba Turka by zde podle mě mohla připomínat vítěznou válku pro císaře Josefa s Osmanskou říší. Vedle postavy Turka se zcela na levé straně u rámu grafiky nachází postava, která je zachycena opět při útěku během pádu na zem.

Celá scéna s postavami odehrávající po pravé straně císařova trůnu je doplněna o dvě postavy, které leží pod schodištěm na levé a pravé straně. Dvě mužské postavy jsou nahé a mnohem větší než ostatní postavy na listu teze. První postava leží téměř pod prvním schodem, z části ji přikrývá lem s třásněmi od koberce, jenž pokrývá schody k trůnu císaře Josefa I. Druhý muž leží na břiše s hlavou skloněnou k podlaze, vyobrazena je pouze horní část zad po úroveň lopatek. Mezi těmito muži leží trojhlavý pes. Jeho dvě hlavy leží na podlaze a třetí směřuje pohledem k Ctnostem a působí dojmem, jako by se z posledních sil snažil o útok. Toto vyobrazení by mohlo představovat poražené Giganty, což byli bohové zplození Zemí, kteří neúspěšně vedli boj proti olympským bohům.¹⁷² Trojhlavý pes by pak představoval Kerbera, psa který hlídá vstup podsvětí.¹⁷³ Tento výjev by zobrazoval prohranou bitvu Gigantů, a také porážku psa Kerbera, jako symbolu neřesti, který je poražen stejně jako Závist a Zoufalství, kteří jsou poraženi vládou císaře Josefa I., před kterou se musejí sklonit, jelikož on panuje s láskou a bázní. Tedy vše ustupuje lásce, která vše překoná. Roh hojnosti, jenž je umístěn u nohou Pravdy přináší zemi dary, jako jsou mince a válečné zbraně, řád Zlatého rouna a vévodská koruna.

¹⁷¹ Ibidem.

¹⁷² Viz Ovidius (pozn. 58), s. 465.

¹⁷³ Ibidem, s. 474.

¹⁷⁴(Obr. 10.T)

Po levé straně císařova trůnu je umístěna skupina se šesti osobami, obklopujícími brnění se štítem, které je umístěno téměř uprostřed nad nimi (Obr. 11.T). Brnění je doplněno o válečné zbraně. Po stranách se nacházejí dva prapory s nápisy. Na levém praporu jde o nápis *Profuit hoc vincente capi Claudian[us] 4. Consulatus] Honor[us]* - [Jestliže tento zvítězil, bylo prospěšné být poražen, Claudianus o 4. konzulátu Honoriově] a na pravém pak *Iustitiae meritum spoliis quaeratur in istis O[vidius]* - [Podstatu spravedlnosti hledej v této kořisti, Ovidius]. Což v tomto kontextu znamená, že císař Josef I. zvítězil ve válce. Podle teze bylo jeho vítězství spravedlivé, jak uznává také poražený.

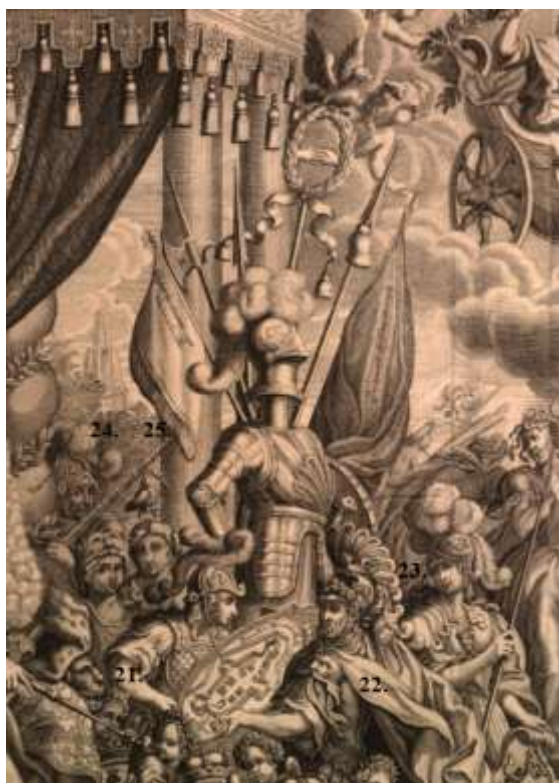
Nad přilbou s peřím je umístěn medailon se dvěma spojenými dlaněmi. Medailon je zasazen do vavřínového věnce, na jehož vrcholu sedí mládě orlice. Pod brněním stojí muž a žena. Oba jsou zobrazeni do horní poloviny těla ve zbroji a natočeni k sobě, v ruce drží medailon. Muž má na hlavě helmu s vavřínovým věncem a oděn je do antické zbroje, je zde vyobrazen bůh Mars.¹⁷⁵ Žena na levé straně je rovněž oděna do antické zbroje a na hlavě má přilbu s peřím. Žena představuje Udatnost, která spolu s Martem drží v ruce medailon s vyobrazením města s opevněním. Nápis nad vyobrazením města *Prima Fero Miracula Belli Claudian[us] Landavia* - [Oznamuji první zázraky války (u Landavy, Landau)]. Na medailonu je zaznamenán tedy průběh války u Landavy, která skončila vítězstvím pro císaře Josefa. Žena na pravé straně od muže má na sobě rovněž antickou zbroj s přilbou s peřím. V pravé ruce drží kopí a v levé kartuši s hlavou Medúzy. Jedná se o zobrazení

¹⁷⁴Legenda: Ustupující lásce: 15. Závist, 16. Choleričnost 17. Postava Turka, 18. Zoufalství, 19. Pes Kerberos, 20. Giganti.

¹⁷⁵ V dedikačním textu je osoba identifikována jako bůh Mars. Podobné vyobrazení lze nalézt v knize: (Viz Ripa (pozn. 8), s. 26.).

Athény/ Spravedlnosti, která spolu s Marsem a Udatností vztyčuje pomník Štěstěně císaře Josefa I.¹⁷⁶

Vedle postavy Timora se nacházejí dvě ženy. První z žen má na hlavě jeřába, jenž má na noze kámen, který v případě že jestřáb usne, kámen spadne a pták se probudí- jde tedy vyobrazení Ostražitosti.¹⁷⁷ Druhá žena má na hlavě liščí kůži, což je zosobnění Lstivosti a chytrosti.¹⁷⁸ V pozadí za nimi je znázorněn u císařova trůnu Timor/ Bázeň. Celková figurální kompozice by se dala vyložit tak, že díky Ostražitosti a Lstivosti se uskutečnily kroky k vítězství během války u Landavy.

¹⁷⁹ (Obr. 11.T)

Prostor před císařem Josefem I. je zaplněn bohatou figurální kompozicí. Odehrává se zde několik výjevů, osoby defendetů se nacházejí zcela v popředí a v rukou drží dedikační text (Obr. 12.T). Na pravé straně od nich stojí putti. Oběma rukama drží kartuši, v níž se nachází erb, patrně rodu Thratutsonu z Fallkensteinu. Žena na levé straně je oděna do jednoduchého šatu. Její hlava a pohled směřují k druhému z bratrů. Žena se jej lehce dotýká levou rukou a pravou rukou, přes kterou má přehozený plášť jej objímá zezadu. Za osobami defendantů jsou zobrazeny dvě ženy při

¹⁷⁶ Vyobrazení Statečnosti a Udatnosti je zaznamenáno rovněž v dedikačním textu.

¹⁷⁷ Viz Ripa (pozn. 8), s. 51.

¹⁷⁸ Ibidem, s. 37.

¹⁷⁹Legenda: Oznamující první záznaky války u Landavy: 21. Udatnost, 22. Mars, 23. Athéna/ Spravedlnost, 24. Lstivost 25. Ostražitost.

rozhovoru. První z žen na levé straně má na hlavě helmu s peřím, její pohled směřuje k druhé ženě. V pravé ruce drží kopí, zatímco v levé štít s hlavou Medúzy. Mohlo by jít o vyobrazení Bystrosti, která se vyobrazuje jako Athéna.¹⁸⁰ Druhá starší žena je k ní nakloněna hlavou a ve vlasech má korunu a je oděna do dlouhého pláště. Její ústa jsou pootevřena a pravou ruku má přiloženou u hrudi. Myslím si, že jde o vyobrazení Čech Bohemiae Čechie, čemuž by nasvědčovalo i to že před ní stojí osoby defenentů, jenž odsud pocházeli.¹⁸¹ Výklad by byl takový, že Čechie je v rozhovoru s Bystrostí, díky které defendenti úspěšně složí zkoušku.

Vedle těchto žen se nachází skupina šesti ženských postav s kartušemi v rukou. Vyobrazeny jsou pouze po ramena, jelikož stojí v pozadí. Žena s první kartuší má na sobě šat zdobený pláštěm a perlami, které se nacházejí i ve vlasech. Její hlava je vyobrazena z profilu s pootevřenými ústy a natočena je ke dvěma ženám v pozadí. Pravou dlaní se dotýká kartuše, ukazovákem levé ruky, kterou má překříženou přes pravou ruku ukazuje na výjev v kartuši. Tento výjev představuje pohled do údolí v krajině. Slunce se nachází za horou a na nebi jsou hvězdy. V rámu kartuše se nachází nápis *Romanis, Syriis, Graecis, plus omnibus una, Imperio Austria dum possidet una Domus* - [Nad Římany, Syřany, Řeky, nade všechny je jediné Rakousko, dokud vládu třímá jediný dům]. Výklad by mohl být takový, že nad všemi zeměmi stojí nejvýše Rakousko, dokud všem jeho zemím vládne rod Habsburků. Žena s kartuší v ruce, tedy toto tvrzení vykládá dvěma ženám v pozadí. Dáma se zrcadlem v pravé ruce má k této ženě nakloněnou tvář, levou ruku si přikládá k hrudi a žena představuje Obezřetnost.¹⁸²

Prostřední žena je oděna do oděvu, který je zdoben nejen perlami, ale i šperky na prsou její pohled směřuje dolů na kartuši, jenž drží v levé ruce. Pravou ruku pozvedá se vztyčeným ukazovákem. Nápis lemuje výjev *Ut veni, vidi, vici. Vox Caesaris olim. Ut vidi, vici CAESARIS AUSTRIACI* - [Přišel jsem, viděl jsem, zvítězil jsem. Kdysi slova Caesarova. Viděl jsem, zvítězil jsem. Slova císaře rakouského], která přirovnávají úspěchy císaře Josefa I. ke slavnému a úspěšnému Caesarovi. Za touto ženou stojí v pozadí další z žen, jenž upírá pohled na ženu s kartuší.

Třetí z žen je předkloněna a její šat je zcela jednoduchý. Hlavou je nakloněna k ženě před ní a prstem levé ruky poukazuje na nápis v rámu kartuše. Ve středu oblohy

¹⁸⁰ Viz Ripa (pozn. 8), s. 36.

¹⁸¹ Personifikace Čech jako země odkud pochází defendant se objevuje i na univerzitní tezi - Pietas eucharistica (Viz Radtke (pozn. 1), s. 84.).

¹⁸² Viz Hall (pozn. 45), s. 504.

se nachází slunce. Vztahuje se k němu nápis v rámu *Solis opus toties pulsum revocare serenum. Austriaci pacem ponere SOLIS opus* - [Úkolem slunce je zpět povolat tolikrát zahnaný jas. Úkolem rakouského slunce je přinést mír]. Zcela v pravém rohu grafiky je právě zobrazena žena, oděna je do jednoduchého šatu s pláštěm. Nakloněna je před globem, kterého se dotýká levou rukou a v pravé drží kružidlo. Na jeho okruží je nápis *Caesare IOSEPHO Pax magnum circulat orbem* - [Za císaře Josefa mír obkrouží celý svět]. Tedy díky vyhraným a ukončeným válkám přinesla vláda císaře Josefa světu mír. V okruží globu je umístěna signatura *Jo[hannes] J[acobus] Thummer del[ineavit]*. V pravém rohu je naopak napsáno *Balthaser von Westerhaut Antwerp[iensis] scul[psit] Pragae* (Obr. 13.).

¹⁸³(Obr. 12.T)

Před vyobrazením znaku Uher stojí v kruhu tři ženy. První hledí na kartuši s Medúzou, kterou drží Athéna (Obr. 14.T). V levé ruce drží úhoře a pravou dlaň má rozevřenou. Úhoř je považován za nepřítele, jelikož se vyhýbá společnosti všech ryb a znamená Nepřátelství.¹⁸⁴ Přímo nad touto ženou stojí dáma v antické zbroji. Na hlavě má přilbu s peřím a malým zvířetem, které připomíná draka. Na levé straně u ženy se nachází sloup - tedy vyobrazení Síly. Pohled ženy směřuje na klečící osobu před ní. Žena v antické zbroji rukama podepírá tuto ženu, která je zobrazena z boku. Na hlavě má korunu se dvěma věžemi a na krku perly. Je možné, že žena představuje Zemi.¹⁸⁵

¹⁸³ Legenda: 25. 26. hrabata Trautsonové z Falkensteinu, 28. Bystrost, 29. Bohemiae Čechie, 30.

Obezřetnost, 31. Nad Římany, Syřany, Řeky, nade všechny je jediné Rakousko, dokud vládu třímá jediný dům 32. Přišel jsem, viděl jsem, zvítězil jsem. Kdysi slova Caesarova. 33. Úkolem slunce je zpět povolat tolikrát zahnaný jas. Úkolem rakouského slunce je přinést mír 34. Za císaře Josefa mír obkrouží celý svět

¹⁸⁴ Viz Ripa (pozn. 8), s. 156.

¹⁸⁵ Viz Rulíšek (pozn. 119).

Za ní stojí shromáždění šesti žen. Čtyři z žen mají na hlavách koruny, naopak dvě jsou oblečeny v jednoduchém šatu. První z žen drží šest šípů v pravé ruce, levou dlaň opírá o hrudník ženy před sebou. Žena představuje Svornost.¹⁸⁶ Dvojice dam má na hlavách královské koruny a zrakem směřují k ženě se šípy v ruce. Druhá z žen, která má na sobě prostý šat. Je zobrazena zepředu téměř v celé postavě. Hlavu má natočenou mírně doleva. Na pravé ruce má pozvednutý ukazovák v levé drží meč a váhy atributy Spravedlnosti. Ty jsou obtočeny páskou s nápisem *Discite Iustitiam moniti et non temnere Divos Virgil[ius]* - [Vy, napomenutí, uče se spravedlnosti a nepohrdejte bohy! Vergilius]. Spravedlnost tedy napomíná ženu před sebou, která se má učit spravedlnosti. Žena klečící před Spravedlností je oděna do královského šatu s hermelínovým pláštěm vedle stojí malý hoch s čepcem na hlavě, který je lemován kožešinou. Domnívámse, že podle oděvu hocha by žena mohla představovat královské Uhersko. Jemožné, že k učení Spravedlnosti se sklání i žena nad Uherskem. Ta je zobrazena v předklonu z profilu, její ruce jsou překřížené na hrudi. Na hlavě má korunu Římské říše a oblečena je rovněž do pláště s hermelínem, pravděpodobně představuje Římskou říši.

Nad skupinou tří žen s vyobrazením Země je v pozadí sedm žen (Obr. 15.T). Na ně hledí čtyři ženy s korunami na hlavě s atributy psa, jako symbolem Věrnosti a kotvou jako symbol u stálosti Naděje.¹⁸⁷ Mečem, který je ovinut mírovou olivovou ratolestí- což jsou symboly Vlády.¹⁸⁸ Myslím si, že by mohlo jít o zobrazení zemí, kterým vládne císař Josef I., které stojí spolu s Věrností, Nadějí a Vládou.¹⁸⁹

¹⁹⁰ (Obr. 14.T)

¹⁸⁶ Viz Hall (pozn. 45), s. 463.

¹⁸⁷ Viz Ripa (pozn. 8), s. 175.

¹⁸⁸ Ibidem, s. 200.

¹⁸⁹ Motiv vyobrazení osmi alegorií zemí, kterým vládne císař Leopold I. lze nelézt: (Viz Radtke (pozn.1), s. 86.).

¹⁹⁰ Legenda: 35. Nepráteleství, 36. Síla, 37. Země, 38. Svornost, 39. Spravedlnost, 40. Uhersko, 41. Římská říše.

¹⁹¹(Obr. 15.T)

Zcela v pravé části se odehrává výjev s jedenácti postavami. Hlavní postavou je polonahý muž oděný do roušky, kterou má přes pás (Obr. 16.T). Jeho oči jsou zavázané, pochodeň má v pravé ruce a v levé vztyčený meč, kterým se dotýká tympanonu nade dveřmi. V jeho středu je umístěna plastika hlavy medúzy, kolem ní je vepsán nápis *Ferrea belligeri compescat Limina Iani Lucanus* - [Kěž zkrotí železné dveře válečnického Jana, Lucanus]. Muž podle atributů představuje vyobrazení Hněvu. Pochodeň v ruce je symbol rozčileného srdce. Pravé křídlo dveří přidržují a jakoby otevírají dvě postavy. První mužská postava je zcela nahá, její ústa jsou rozevřená a na hlavě má místo vlasů klubko hadů. Muž levou rukou rozevívá dveře a představuje Závist. Druhá postava je polonahá žena, levou rukou přidržuje křídlo dveří a v pravé pozvedá nad hlavu dva hady jako symbol Nevděku.¹⁹² Do dveří tedy vchází Hněv, kterému rozevívá dveře Závist společně s Nevděkem. U levého křídla dveří stojí tři ženy. První žena se oběma rukama se opírá o dveře a žezlo, které je obtočeno dvěma hady svírá v levé ruce. Mohlo by se jednat o caduceus, jenž symbolizuje výmluvnost a intelektuální schopnosti.¹⁹³ Druhá žena je oděna do roušky a levou dlaň má opřenou o dveře. Vedle ní je v dlouhém šatě s rouškou na hlavě znázorněna žena z profilu. Pravou rukou poukazuje do ohně. Podle tohoto atributu by se mohlo jednat o Stálost.¹⁹⁴ Před těmito ženami stojí pět žen, které jsou zachyceny v pohybu. První je umístěna

¹⁹¹ Legenda: 42. Věrnost, 43. Naděje, 44. Vláda.

¹⁹² Viz Ripa (pozn. 8), s. 128.

¹⁹³ Viz Hall (pozn. 45), s. 88.

¹⁹⁴ Podobné vyobrazení, ženy ohněm se objevuje v knize; Cesara Ripy z Augsburgu z roku 1704. Žena je označena jako Opravdové přátelství. Je zde možné hledat inspiraci, jelikož právě Augsburg byl místem, kde vznikaly univerzitní teze. <http://diglib.hab.de/drucke/wa-6395/start.htm>, vyhledáno 14. 3. 2015.

zcela vlevo. Přes obličej, jenž má nakloněný na levou stranu si přidržuje oběma rukama nejspíše roušku či kapesník. Žena vedle má pootevřená ústa a v úrovni prsou zvednuty dvě dlaně. Třetí z žen obrací tvář na levou stranu. Její ruce jsou sepjaté v prosbě k nebi, to dokládá i nápis na schodě pod nohou Nevděku *Nulla salus bello pace[m] deposcim[us] onbes Virgil[us] Aen[eiade]* – [Ve válce není spásy, všichni žádáme mír. Vergilius Aeneis 11]. Za ní vztahuje k nebi ruce další z žen. Pátá žena se nachází za alegorií Uherska a vedle alegorie Svaté říše římské. Zobrazena je při útěku s vlající drapérií. Hlavu má nakloněnou doleva. Celkový výjev by mohl znamenat, prosbu o ochranu všech zemí, před Hněvem, který vstupuje do dveří díky Závisti a Nevděku. Zatímco mu naopak dveře přivírá Stálost a Výmluvnost s Intelem. Na vlysu je nápis *Imponenda Fero tandem est manus ultima Bello Ovid[us]Lib[er]12 Metam[orphosarum]* - [Ve strašlivé válce je třeba každé ruky, Ovidius kniha 12. Proměny]. Nápis se vztahuje k výjevu, jenž se odehrává v nebo zcela vpravo. Pod ním je busta se dvěma hlavami. Na podstavci je vypsáno *Pax missa per Orbem* - [Mír byl vyslán do světa]. Díky vítězné bitvě u Landavy došlo k míru v zemi.

¹⁹⁵(Obr. 16.T)

Druhá část grafického listu je rozdělena na dvě poloviny, bohatá figurální kompozice se odehrává v nebi. Uprostřed je kartuše zdobena v horní části olivovými a v dolní palmovými ratolestmi a květinovou girlandou. Kartuše je nesena dvěma putti. Text v kartuši oslavuje císaře Josefa I. a jeho říši - *IMPERIUM Gloriosum Victoriosum Pacificum Augustissimi Invictissimi ac Potentissimi IOSEPHI PRIMI Romanorum Imperatoris, Germaniae Hungariae Bohemiae Regis, Victoris, Triumphatoris,*

¹⁹⁵ Legenda: 45. Hněv, 46. Závist, 47. Nevděk, 48. Výmluvnost a Intelekt, 49. Stálost.

Pacificatoris Felicissimi - [Říše slavná, vítězná, mírotvorná nejvznešenějšího, nejnepřemožitelnějšího a nejmocnějšího Josefa Prvního, císaře římského, krále německého, uherského, českého, Vítěze, triumfátora, mírotvorce nejšťastnějšího], (Obr. 17.). Vpravo se nachází celkem devět postav, které jsou v pohybu. Středem kompozice je mladá žena, která má přes pravé rameno přehozený plášť. Žena sedí ve voze, který je tažen čtyřspřežím (Obr. 18.T). Svazek šípů drží v levé ruce. Šípy by mohly představovat symbol rychlé cesty a dobré vůle.¹⁹⁶ Vůz je zepředu zdoben šesti erby, které jsou umístěny v kartuších, které jsou k sobě svázané stuhou, jíž drží žena v levé ruce. První erb na pravé straně představuje českého lva a další dvouhlavou orlici rakouské monarchie. Čtyři koně táhnoucí vůz řídí anděl, jenž sedí na čele špicí vozu. Anděl troubí na trubku, kterou drží v pravé natažené ruce a druhou trubku svírá spolu s opratěmi v levé ruce. Trubka je obtočena páskou, na níž je nápis *Concordia Duce* – [Vedená svornost]. Žena pravděpodobně představuje alegorii Svornosti všech zemí, které jsou prezentovány erby na voze.¹⁹⁷ Po levé straně tohoto anděla sedí na okřídleném koni další anděl. Na hlavě má korunu a v ruce vavřínový věnec a v pravé ruce svírá prapor s nápisem *Tyrolis liberata* - [osvobozené Tyroly]. Anděl představuje osvobozené Tyrolsko, které bylo obsazeno Rákóczym, během uherského povstání v roce 1705.¹⁹⁸ Zvěst o osvobození a ukončení povstání v roce 1707 je nesena do dálky pomocí trubky.¹⁹⁹ Po pravé straně vedle anděla zcela v popředí sedí na okřídleném koni další anděl. V pravé ruce drží vavřínový věnec a v levé drží medailon spolu s palmovou ratolestí. Do medailonu je vepsán nápis: *Haec Prima Viam Victoria Pandit Landavia Aeneid[ae] 13* - [Toto první vítězství u Landavy otevřelo cestu (Landava, něm. Landau) Aeneis 13]. Vítězství, kterého dosáhl císař Josef I. v bitvě u Landavy mu otevřelo cestu k míru v jeho zemi a slávě. Anděl na pravé straně drží v levé ruce vavřínový věnec a v pravé pak prapor s nápisem *Insulae Expugnatae* - [Dobyté ostrovy]. Myslím si, že by se mohlo jednat o vítězství u Ferrary, Neapole a Boloně z roku 1707, které souvisí s válkou o španělské dědictví.²⁰⁰ Druhý anděl nalevo drží věnec a prapor s vepsaným nápisem *Pugna Hochstetensis Felicissima* - [Nejšťastnější bitva u Hochstädtu]. Anděl tedy připomíná slávu císařovy vítězné bitvy u Hochstädtu z roku 1704. V pozadí za těmito dvěma anděly se nachází zcela vpravo další. Anděl drží v ruce kotvu jako symbol

¹⁹⁶ Viz Šroněk (pozn. 132), s. 11.

¹⁹⁷ Viz Hall (pozn. 45), s. 436.

¹⁹⁸ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. 13. díl*, Praha 1998. s. 645.

¹⁹⁹ *Ibidem*, s. 645.

²⁰⁰ *Ibidem*, s. 644.

naděje a palmovou ratolest, jenž představuje mír společně s páskou a nápisem *Spes spondet Caesarq[ue] dabit* - [Naděje slibuje, císař uskuteční]. Výklad by mohl být takový že, naděje slibuje vítězství, které císař uskuteční. Zcela vzadu za ženou ve voze se vznáší mužská postava s křídly. Muž je starší s dlouhým vousem a přesýpacími hodinami na hlavě. V levé ruce drží kosu a ve druhé pak medailon, jenž je obkroužen hadem stočeným dokola, který se kouše do ocasu, což je starověký symbol času. Vyobrazený muž představuje Rok.²⁰¹ V medailonu je nápis *Sine Fine Triumphos* - [Triumfy bez konce]. Myslím si, že jde tedy o vyobrazení všech vyhraných bitev císaře Josefa I., jejichž sláva je nekonečná.

Zcela vlevo od ženy s vozem je z profilu zobrazen další anděl. Vavřínový věnec drží v levé ruce a v pravé opět prapor, jehož nápis *Obsidio Taurini Soluta* - [Turín zbavený obležení] představuje město, ve kterém došlo ke střetu francouzských a rakouských vojsk, během války o španělské dědictví z roku 1706.²⁰²

Poslední osobou, která se nachází na pravé straně uprostřed, je muž ve zbroji, který se na okřídleném koni snáší z nebes (Obr. 20.T). Přilba, kterou má na hlavě, je zdobena vavřínovým věncem vítězství. Štít drží v levé ruce a v pravé kopí, kterým usmrcuje bránícího se draka. Muž představuje díky atributům Vítězné činy.²⁰³ Tento muž tedy dopomáhá císaři k dalšímu vítěznému činu a tím je vítězná bitva u Landavy (Obr. 19).

²⁰¹ Viz Ripa (pozn. 8), s. 17.

²⁰² Viz Ottův slovník (pozn. 198), s. 644.

²⁰³ Viz Ripa (pozn. 8), s. 145.

²⁰⁴(Obr. 18.T)

²⁰⁵(Obr. 20.T)

Levá horní část grafického listu je rozdělena na dvě dějové linie. První se odehrává zcela v horní části, kde jsou vyobrazeny tři ženy. Na oblaku sedí žena,

²⁰⁴ Legenda: 50. Alegorie Svornosti, 51. Osvobozené Tyroly, 52. Toto první vítězství u Landavy otevřelo cestu, 53. Dobyté ostrovy, 54. Nejšťastnější bitva u Hőchstädtu, 55. Naděje sliubuje, císař uskuteční, 56. Triumfy bez konce, 57. Rok.

²⁰⁵ Legenda: 58. Vítězné činy.

nad jejíž hlavou se nachází zářící trojúhelník, ve středu je pak umístěno oko. Žena představuje Boží prozřetelnost, k níž přilétá anděl, který drží globus, s nápisem *Imperium sine fine dedi Virgil[ius] L[iber] 6* - [Říši ustavil jsem bez konce, Vergilius kniha 6]. Boží prozřetelnost rakouskému domu předala svět složený z království, kterým nebyly stanoveny hranice fyzické ani časové.²⁰⁶ Druhý anděl se nachází za Boží prozřetelností, ukazovákem levé natažené ruky poukazuje na znamení Blíženců ve zvěrokruhu, který se nachází v prostoru za ním. Globus přidržuje pravou rukou společně s páskou, v níž je vepsáno *His Geminis IOSEPH CAROLUSve in pace refulget* - [Z těchto bratří Josef či Karel se skví v míru]. Na globu se nachází pták a vedle globu pak přesýpací hodiny jako atributy Zkrocené lásky.²⁰⁷ Tento výjev by se mohl vztahovat ke smrti Karla Trautsona hraběte z Falkensteinu, který možná zemřel smířen se smrtí díky tomu, že žil ve víře v Boha.

Druhá dějová linie představuje čtrnáct předků císaře Josefa I., kteří se nacházejí pod vyobrazením Božské prozřetelnosti (Obr. 21.T). Deset z předků je vyobrazeno s říšským jablkem, devět z nich pak jako symbol moci drží žezlo a tři naopak meč. Sedm je korunováno vavřínovým věncem a šest z nich korunou, téměř uprostřed se nachází postava císaře Leopolda I., která je díky zcela jasným rysům obličeje jako jediná nejlépe identifikovatelná. Císař sedí na oblaku přesně v místě nad trůnem Josefa I., na hlavě má dlouhou tmavou paruku. Oděn je do brnění a od pravého ramena přes levé mu sahá až na zem plášť. Leopold I. shlíží směrem dolů na bitevní scénu. K Leopoldovi přilétají tři putti. První putti u císaře má sepjaté ruce a před sebou pásku *Ite ad IOSEPH Gen[esis] C. 41* - [Jděte k Josefovi Genesis kapitola 41]. Další dva putti letící k Leopoldovi opět vzpínají ruce k prosbě a před sebou mají pásku *Fer Coelo Auxilium et fessis da surgere rebus Silius lib[er] 2* - [Z nebes přines pomoc a dej povstat znaveným věcím, Silius kniha 2]. Myslím si, že putti přichází prosit o pomoc v bitvě u Landavy předky Josefa I. stejně tak, jako své ruce v prosbě o pomoc vztahují k nebi ženy u dveří v dolní části grafiky. Ostatní předky bohužel podle nejasných znaků ve tváři nelze identifikovat.²⁰⁸

²⁰⁶ Tento výklad se objevuje v dedikačním textu.

²⁰⁷ <http://diglib.hab.de/drucke/wa-6395/start.htm>, vyhledáno 14. 3. 2015.

²⁰⁸ Legenda: Vyobrazení předků Leopolda I. lze nalézt na univerzitní tezi *Pietas eucaristica*. Zde je identifikováno 14. předků: Rudolf I., Albrecht I., Friedrich III., Albrecht II., Friedrich IV., Maxmilián I., Karel V., Ferdinand I., Maxmilián II., Rudolf II., Matyáš, Ferdinand II., Ferdinand III., a Ferdinand IV. Ovšem na tomto grafickém listě lze nalézt patrné fyziognomické rozdíly mezi předky. Je možné, že na univerzitní tezi č. 522 se jedná o podobnou skladbu výběru předků Josefa I., bohužel díky způsobu jejich vyobrazení je nelze blíže určit. (Viz Radtke (pozn. 1), s. 84. - 86.).

²⁰⁹(Obr. 21.T)

Uprostřed v dolní části scény je vyobrazena žena ve voze (Obr. 22.T). Její pohled směřuje na bitevní scénu. Žena má na hlavě vavřínový věnec. Klíč jako symbol Věrnosti drží v pravé pozvednuté ruce a v levé Caduceus- žezlo se dvěma hady a křídly, jakožto symbol plodnosti a úrody. Vůz je zdoben olivovými ratolestmi a tažen je osmi holubicemi. V přední části vozu je umstěn medailon obtočený olivovými snítkami s nápisem *CVstos fIDIssIma PaCIs Claud[ianus] de Nupt[iis]*- [Nejvěrnější strážce míru (MDCCVIII=1709), Claudianus O zásnubách]. Na zadní části vozu *Aderit Spirantibus Austris* - [pomůže vanoucím větrům]. Na voze stojí holubice s vavřínovou snítkou a páskou v zobáku s nápisem *Pax pendet ab ore* - [mír závisí na ústech]. Domnívám se, že by se mohlo jednat o vyobrazení Míru a Věrnosti v jedné osobě. Mír je seslán na zem, kde právě probíhá bitva u Landavy, aby zlatým klíčem zavřel dveře Janova chrámu. Vůz Míru je popoháněn dvěma putti, kteří foukají vítr, jelikož Mír je vždy spatřen v přítomnosti vanoucích jižních větrů.²¹⁰ Na levé straně pod vyobrazením Míru jsou představeny dvě prchající osoby, první má místo vlasů na hlavě klubko hadů a ruce drží měch- vyobrazení Závisti a druhá žena drží v pravé ruce meč. Ženy jsou zachyceny při útěku do boje, pohled Závisti směřuje na vítězné trofeje císařovy. Na pozadí se odehrává bitva o Landavu.

²⁰⁹ 59. Boží prozřetelnost, 60. Zkrocená láska, 61. Císař Leopold I.

²¹⁰ Tato scéna je zaznamenána v dedikačním textu.

²¹¹(Obr. 22.T)

7.5.3. Výběr motivu glorifikace vladaře ve vazbě na osobu objednavatele

Císař Josef I. je na této univerzitní tezi oslavován především pro své vítězné bitevní činy a to především v bitvě u Landavy a ve válce o Španělské dědictví, která měla počátek již za vlády Leopolda I. Je možné, že hrabata z Falkensteinu si zvolili záměrně tento námět, ve snaze zalíbit se císaři. Trautsonové z Falkensteinu působili ve službách císařů, již od doby císaře Ferdinanda I. Úřad nejvyššího hofmistra císaře Josefa I. zastával Jan Leopold Donát kníže Trautson. V roce 1711 došlo k povýšení titulu rodu z hraběcího na knížecí. V roce 1721 se stal právě hrabě Karel Trautson majitelem a velitelem císařského 35. pěšího pluku, který byl založen Leopoldem I. 8. ledna 1683.²¹²

²¹¹Legenda: 62. Mír, 63. Závist.

²¹² Jan Drnek, Václav Vondrovský, *Hoši jako květ: příběh pluku a města 1683-2010. Historie plzeňského 35. pěšího pluku*, Plzeň 2010, s. 37.

8. Závěr

Mým cílem bylo ve své bakalářské práci zjistit, proč byl v univerzitních tezích oslavován nejen císař Josef I., ale i ostatní členové Habsburského rodu. Ikonografické vyobrazení Josefa I. na univerzitních lze rozdělit na dvě ikonografické roviny. Nejprve se zde objevují motivy, které jsou společné i na univerzitních tezích císaře Leopolda I. K těmto motivům patří vyobrazení císaře Leopolda I. v chrámu, vyobrazení předků, postavy Turka či personifikace Vítězství.²¹³ Druhá je specifická rovina námětů, které se objevují pouze na grafických listech, které jsou věnovány Josefovi I. Tyto motivy se váží ke konkrétním historickým událostem, které souvisí s válkou o španělské dědictví, jako například na obou grafických listech z roku 1706 a 1709 se objevují motivy u konkrétních bitevních událostí.

Nejen Josef I., ale ostatní panovníci, kteří se objevují na univerzitních tezích, byli oslavováni pro válečné činy. Příkladem je odražení náporu Osmanské říše z roku 1664, v bitvě u Mogersdorfu na univerzitní tezi kde je oslavován císař Leopold I. Panovníci bývají také oslavováni pro své vlastnosti jak je tomu v případě grafiky, kde je přirovnán císař Leopold k Aeneovi, nebo když je Josef I. jako arcivévoda oslavován pro svoji moudrost, či vnímán jako budoucí naděje pro své země.

Ve své práci jsem se pokusila odpovědět na otázku, proč si objednatelé vybrali jako téma grafického listu oslavu panovníků. Náměty glorifikace představitelů Habsburků si volili osoby objednavatelů z důvodů, které souvisely převážně s jejich osobním prospěchem a následným povýšením či navrácením titulu. V případě obnovení titulů říšských hrabat císařem Leopoldem I. v roce 1661 tomu tak bylo u Šternberků nebo v roce 1711, kdy došlo k povýšení titulu rodu z hraběcího na knížecí u Trautsonů z Falkensteinu. Hrabě z Halweill si námět glorifikace Josefa I. zvolil, jako poděkování panovníkovi za povýšení vesnice Pyšely na město.

Během svého bádání jsem dospěla k závěru, že univerzitní disputace neměly žádnou souvislost s motivem grafického listu. Ten byl patrně volen zcela podle přání objednavatele. Naopak velmi důležité pro pochopení obsahu vyobrazení jsou latinské texty provázející jednotlivé scény či postavy.

²¹³ Tyto motivy se objevují na univerzitní tezi č. 464: Oslava vlády císaře Leopolda I., com, vyhledáno 14. 3. 2015.

Práce shrnula nejen obecné rysy univerzitních tezí, ale zaměřila se na glorifikaci Habsburků v pražské sbírce. Myslím, že by bylo dobré se dále věnovat sbírce univerzitních tezí v Olomouci a porovnat její vývoj s vývojem pražské sbírky a dále se zaměřit na témata popřípadě glorifikace, která se objevují nejčastěji v olomoucké sbírce.

9. Seznam použité literatury a zdrojů

Oldřich Jan Blažiček, *Theses in universitate Carolina Pragensi Disputatae, I.- V.*, Praha 1967.

Ivana Čornejová, *Dějiny Univerzity Karlovy II. 1622-1802*, Praha 1995.

Ivana Čornejová, Jiří Rak, Vít Vlnas, *Ve stínu tvých křídel. Habsburkové v českých dějinách*, Praha 1995.

Jan Drnek, Václav Vondrovský, *Hoši jako květ: příběh pluku a města 1683-2010. Historie plzeňského 35. pěšího pluku*, Plzeň 2010.

Anna Fechtnerová, *Katalog grafických listů I. - IV.*, Praha 1984.

James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*, Praha 1991.

Brigitte Hamannová, *Habsburkové. Životopisná encyklopedie*, Praha 1996.

Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. 13. díl, Praha 1998.

Ovidius, *Proměny*, Praha 1974.

Sibyle Apphun- Radtke, *Das Thesenblatt im Hochbarock: Studien zu einer graphischen Gattung am Beispiel der Werke Bartholomäus Kilians*, Weissenhoorn 1988.

Cesare Ripa, *Baroque and Rococo pictorial imagery*, New York 1971.

Hynek Rulíšek, *Postavy, atributy, symboly. Slovník křesťanské ikonografie*, Hluboká nad Vltavou 2006.

Hanna Seifertová, *Univerzitní teze Ferdinanda Leopolda z Martinic a její ikonografický program, Umění XIX*, 1972.

Lenka Stolárová, Vít Vlnas (ed.), *Karel Škréta 1610- 1674. Doba a dílo* (kat. výst.), Národní galerie v Praze 2010.

Michal Šroněk, *Slovík personifikací*, Ústí nad Labem – Praha, 1979 – 2009.

Valentin Urfus, *Císař Josef I. Nekorunovaný Habsburk na českém trůně*, Praha 2004.

Karl Vocelka, Lyne Heller, *Život Habsburků. Kultura a mentalita jeho rodu*, Praha 2011.

Internetové zdroje

Building Virtual Research Environment for the Sphere of Historical Resources,
[<http://www.manuscriptorium.com/?q=cs>]

Cesare Ripa, *Der Kunst-Göttin Minerva Liebreiche Entdeckung/ Wie die Virtuosi alle Tugenden und Laster/ und was die vier Elementa begreifen/ sambt allen Künsten/ und Wissenschaften der Welt Kunst-mässig und Hieroglyphisch vorstellen sollen/ damit die bißherige ignorante Fehler verhütet/ und die Zeichen- und Mahlerey-Künste in höhern Aufnahm mögen gebrach werden*, Augsburg 1704,

[<http://diglib.hab.de/drucke/wa-6395/start.htm>, vyhledáno 14. 3. 2015]

Wappenbuch, *Authentic 17th German Coats of Arms*,

[<http://www.wappenbuch.com/A129.htm>, vyhledáno 21. 3. 2015]

Online články

Zdena Srnská, *310 let lorety v Pyšelích*,

[http://www.biblioteka.cz/pdf/periodika/podblikem/35/03/11_12.pdf, vyhledáno 21. 3. 2015]

Jan Horák, *Univerzitní teze, součást Paměti světa, na šest dnů vystaveny v Klementinu*,

[http://prazsky.denik.cz/kultura_region/univerzitni-teze-soucask-pameti-20110616.html, vyhledáno 23. 4. 2015]

10. Seznam obrazových příloh

1. Oslava Habsburského rodu v pražské sbírce univerzitních tezí

Obr. 1.

Jan Van Bolen, *Glorifikace Ferdinanda III.*, 1637, mědirytina, 952 x 810 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_num¶m=0&client=&ats=1429619840&mode=&testMode=&sf_queryLine=Glorifikace+Ferdinanda+III.&qs_field=0, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 2.

Karel Škréta, *Oslava Leopolda I. a rodu Šternberků*, 1661, mědirytina, 1335x924 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_num¶m=0&client=&ats=1429619631&mode=&testMode=&sf_queryLine=Oslava+Leopolda+I.+a+rodu+%C5%A0ternberk%C5%AF&qs_field=0, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 3.

Karel Škréta, návrh pro univerzitní tezi *Oslava Leopolda I. a rodu Šternberků*, 1661, perokresba, 1335x924 mm. [Zdroj: Lenka Stolárová, Vít Vlnas (ed.), *Karel Škréta 1610- 1674. Doba a dílo* (kat. výst.), Národní galerie v Praze 2010.]

Obr. 4.

Bartholomeus Kilian, *Oslava vlády Leopolda I.*, 1667, mědirytina, 869x630 mm, 920x642 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_num¶m=0&client=&ats=1429619699&mode=&testMode=&sf_queryLine=Oslava+vl%C3%A1dy+Leopolda+I.&qs_field=0, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 5.

Mathiasem Küsselem, *Šťastná plavba- Oslava vlády Leopolda I.*, 1676, mědirytina, 700 x 970 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429620502&mode=&testMode=&sf_queryLine=%C5%A0%C5%A5astn%C3%A1+plavba-+Oslava+v1%C3%A1dy+Leopolda+I.&qs_field=0, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 6.

Melichior Küssel, Antonín Martin Lublinský, *Chrám rakouských vítězství*, 1676, mědirytina, 576x477, 560x478, 576x482, 559x482 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429620688&mode=&testMode=&sf_queryLine=Chr%C3%A1m+rakousk%C3%BDch+v%C3%ADt%C4%9Bzstv%C3%AD&qs_field=0, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 7.

Johann Daniel Herz, Emanuel Eichel, *Triumf Josefa Egyptského s alegorickou oslavou císařovny Marie Terezie se znakem maďarským a českým*, 1745, mědirytina, 952 x 810 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=quick_search¶m=&client=&ats=1429632293&mode=&testMode=&sf_queryLine=423&qs_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 8.

Philip Andreas Kilian a Martin van Meytens, *Marie Terezie jako císařovna*, 1746, mědirytina, 920x657, 203x663 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=1&client=&ats=1429621201&mode=&testMode=&sf_queryLine=Marie+Terezie&qs_field=0, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 9.

Josef Šebestián Klauber, Johann Georg Bergmüller, *Oslava Marie Terezie*, 1748, mezzotinta, 1076 x 610 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_num¶m=0&client=&ats=1429632291&mode=&testMode=&sf_queryLine=330&qs_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 10.

Melichior Küssel, Antonín Martin Lublinský, *Zachránění Maxmiliána I.*, 1747, mědirytina, 525x708 mm, 231x710mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_num¶m=0&client=&ats=1429632966&mode=&testMode=&sf_queryLine=292&qs_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 11.

Mars a Minerva ochraňují uherského prince Josefa v dětském věku, pozdějšího císaře Josefa II., 1748, mědirytina, tečkovaná technika, 1097 x 650 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_num¶m=0&client=&ats=1429633279&mode=&testMode=&sf_queryLine=331&qs_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

2. Oslava císaře Josefa I.

Obr. 1.

Jan Jiří Heinsch, Bartholomäus Kilian, *Oslava Leopolda I. a prince Josefa Jakuba Norberta*, mědiryt, 990 x 1440 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_num¶m=0&client=&ats=1429647930&mode=&testMode=&sf_queryLine=476&qs_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 2.

Karel Škréta, *Hold mladému arcivévodovi Josefu*, 1682, mědirytina,
907x1150 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=7&client=&ats=1429634059&mode=&testMode=&sf_queryLine=+c%C3%ADsa%C5%99+Josef+I.&q_s_field=0, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 3.

Triumf Moudrosti, 1701, mědiryt, 413x509mm. Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648148&mode=&testMode=&sf_queryLine=065&q_s_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

2.1. Oslava vlády a ctností císaře Josefa I.

Obr. 1.

Balthasar von Westerhaut, *Oslava vlády a ctností císaře Josefa I.*, 1704, 972 mm x 1005 mm, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&q_s_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 2.

Oznamovací text v kartuši

[http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&q_s_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 3.

Dedikační text

[http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&q_s_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 4.

Detail dedikačního textu se jménem hraběte Josefa z Hallweil

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 5.

Univerzitní teze, sign. praeses Johann Jacob Thummer.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 6.

Univerzitní teze, sign. rytec Balthasar van Westerhout

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 7.

Císař Josef I. s vyobrazením Víry, Doktríny, Míru, Boží prozřetelnosti, Evropy,

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 21. 3. 2015]

Obr. 8.

Světadíly

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 21. 3. 2015]

Obr. 9.

Přeměna nástrojů války na pracovní náčiní,

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 21. 3. 2015]

Obr. 10.

Hrabě Josef z Hallweil s erbem Pyšeli

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 21. 3. 2015]

Obr. 12.

Bohyně války Bellona.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 21. 3. 2015]

Obr. 13.

Alegorie Hojnosti a Míru a Velkoleposti

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 21. 3. 2015]

Obr. 14.

Kardinální ctnosti

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 21. 3. 2015]

Obr. 15.

Vyobrazení hojnosti a míru

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 24. 3. 2015]

Obr. 16.

Vyobrazení předmětů války a míru:

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 24. 3. 2015]

Obr. 18.

Emblém- Plodem války je mír

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 24. 3. 2015]

Obr. 19.

Emblém- Války jsou kořenem míru

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429648386&mode=&testMode=&sf_queryLine=461&qs_field=6, vyhledáno 24. 3. 2015]

2.2. Slavná vláda císaře Josefa I.

Obr. 1.

Balthasar van Westerhout, *Slavná vláda císaře Josefa I., mědiryt, 1709, 1930x1425 mm, 1870x1410mm*, Národní knihovna ČR.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 2.

Horní polovina univerzitní teze

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 3.

Spodní část univerzitní teze

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 4.

Oznamovací text v kartuši

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 5.

Dedikační text

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 6.

Detail dedikačního textu se jménem hraběte Víta Trauthsona z Falkensteinu

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 7.

Kartuše s univerzitními tezemi

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 8.

Císař Josef I. s erby zemí monarchie

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 9.

Ctnosti

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 10.

Ustupující lásce

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 11.

Oznamující první zázraky války u Landavy

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 12.

Signatura: Balthaser von Westerhaut Antwerp[iensis] scul[psit] Pragae.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 13.

Defendenti s vyobrazením Bystrosti, Čech Bohemiae Bohemiae, Obezřetností a kartušemi oslavujícími Rakousko.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 14.

Alegorie zemí, kterým vládne císař Josef I.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 15.

Věrnost, Naděje a Vláda

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 16.

Kéž zkrotí železné dveře válečnického Jana

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 17.

Kartuše v horní části grafického listu

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 18.

Triumfy bez konce

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 19.

Vítězná bitva u Landavy

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 20.

Vítězné činy

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 21.

Boží prozřetelnost s předky císaře Josefa I.

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_number¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

Obr. 22.

Mír vyslaný do světa

[Zdroj:http://www.manuscriptorium.com/apps/main/index.php?request=show_record_num¶m=0&client=&ats=1429652285&mode=&testMode=&sf_queryLine=522&qs_field=6 vyhledáno 21. 4. 2015]

11. Obrazová příloha

1. Oslava Habsburského rodu v pražské sbírce univerzitních tezí

Obr. 1. Jan Van Bolan, *Glorifikace Ferdinanda III.*, 1637, mědirytina.

Obr. 2. Karel Škréta, *Oslava Leopolda I. a rodu Šternberků*, 1661, mědirytina.

Obr. 3. Karel Škréta, návrh pro univerzitní tezi *Oslava Leopolda I. a rodu Šternberků*, 1661, perokresba.

Obr. 4. Bartholomeus Kilian, *Oslava vlády Leopolda I.*, 1667, mědirytina.

Obr. 5. Mathiasem Küsselem, *Šťastná plavba- Oslava vlády Leopolda I.*, 1676, mědirytina.

Obr. 6. Melichior Küssel, Antonín Martin Lublinský, *Chrám rakouských vítězství*, 1676, mědirytina.

Obr. 7. Johann Daniel Herz, Emanuel Eichel, *Triumf Josefa Egyptského s alegorickou oslavou císařovny Marie Terezie se znakem maďarským a českým*, 1745, mědirytina.

Obr. 8. Philip Andreas Kilian a Martin van Meytens, *Marie Terezie jako císařovna*, 1746, mědirytina.

Obr. 9. Josef Šebestián Klauber, Johann Georg Bergmüller, *Oslava Marie Terezie*,
1748, mezzotinta.

Obr. 10. Melichior Küssel, Antonín Martin Lublinský, *Zachránění Maxmiliána I.*, 1774, mědirytina.

Obr. 11. *Mars a Minerva ochraňují uherského prince Josefa v dětském věku*, pozdějšího císaře Josefa II., 1748, mědirytina a tečkovaná technika.

2.1. Oslava císaře Josefa I.

Obr. 1. Jan Jiří Heinsch, Bartholomäus Kilian, *Oslava Leopolda I. a prince Josefa Jakuba Norberta*, mědirytina.

Obr. 2. Karel Škréta, *Hold mladému arcivévodovi Josefu*, 1682, mědirytina.

Obr. 3. *Triumf Moudrosti*, 1701, mědirytina.

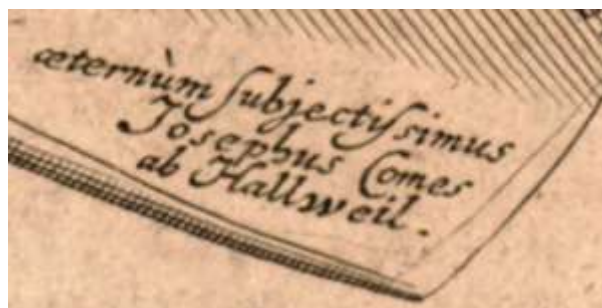
Obr. 1. Balthasar von Westerhaut, *Oslava vlády a ctností císaře Josefa I.*, mědirytina.

Obr. 2. Oznamovací text v kartuši.

Obr.3. Dedikační text.

Obr. 4. Detail dedikačního textu se jménem hraběte Josefa z Hallweil.

Obr. 5. Univerzitní teze,
sign. praeses Johann Jacob Thummer.

Obr. 6. Univerzitní teze,
sign. rytec Balthasar van Westerhout.

Obr. 17. Emblém- Plodem války je mír.

Obr. 18. Emblém- Války jsou kořenem
míru.

2.2. Oslava vlády a ctností císaře Josefa I.

Obr.1. Balthasar van Westerhout, *Slavná vláda císaře Josefa I.*, 1709, mědirytina.

Obr. 2. Horní polovina univerzitní teze

Obr. 3. Spodní část univerzitní teze

Obr. 4. Oznamovací text v kartuši

Obr. 5. Dedikační text

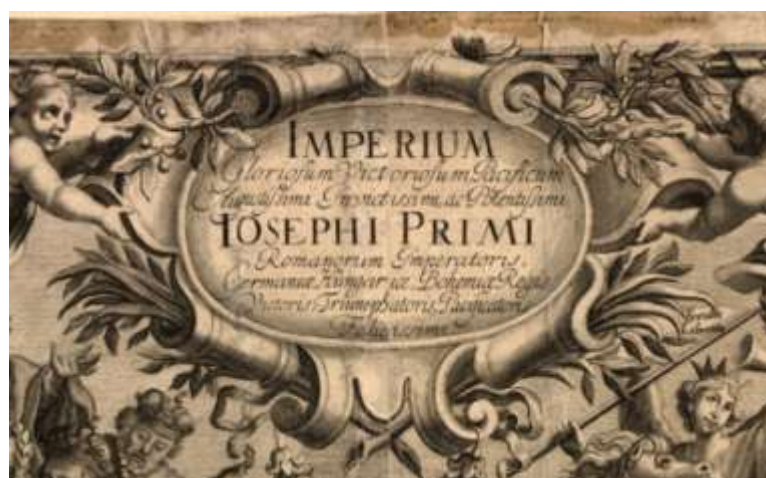
Obr. 6. Detail dedikačního textu se jménem hraběte Vít Trauthsona z Falkensteinu

Obr. 7. Kartuše s univerzitními tezemi

Obr. 13. Sign. preases Johann Jacob Thummer, sign. rytec Balthasar van Westerhout

Obr. 17. Kartuše s textem glorifikujícím císaře Josefa I.

Obr. 19. Detail anděla s medailonem vítězné bitvy u Landavy